

MEHMED EMİN YURDAKUL'UN
BÜTÜN ŞİİRLERİ

FEVZİYE ABDULLAH TANSEL

Hazırlayan
Abdullah Uçman

YAYIN NU: 1922

EDEBÎ ESERLER: 988

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI

SERTİFİKA NUMARASI: 49269

ISBN: 978-625-408-451-5

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

1. Basım: Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1969

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®

İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50 • (0212) 293 88 71 - Faks: (0212) 251 00 12

Editör: Göktürk Ömer Çakır

Son Okuma: Ezgi Bilgi Gümüş

Kapak Tasarımı: Ötüken

Dizgi-Tertip: Mahmut Doğan - GNG Tanıtım

Kapak Baskısı: Pelikan Basım

Baskı: İMAK OFSET BASIM YAYIN SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.
Akçaburgaz Mah. 137. Sok.No: 12 Esenyurt / İstanbul / TÜRKİYE
Sertifika Numarası: 45523 Tel: (0212) 444 62 18

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir.
Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Mehmed Emin Yurdakul: 13 Mayıs 1869'da İstanbul Beşiktaş'ta doğdu. 1889'da Mekteb-i Hukuk'a kaydoldu; iki yıl kadar sonra buradan da ayrılmak zorunda kaldı. Bu tarihten itibaren edebiyat ve şiirle daha yakından ilgilendi. 1892'de, ilk eseri *Fazilet ve Asalet* dolayısıyla Sadrazam Cevat Paşa'nın tavsiyesi üzerine Rûsûmat İdaresi'ne önce memur, ardından evrak müdürü tayin edildi. 1892'de İstanbul'a gelen Cemâleddîn-i Efgânî'nin sohbetlerine katıldı, bazı fikirlerinden istifade etti. 1897 Osmanlı-Yunan Muharebesi sırasında aralarında "Anadolu'dan Bir Ses yahut Cenge Giderken" adlı şiirin de bulunduğu, hece vezni ve sade bir Türkçe ile şiirler yazmaya başladı. Millî duyguları herkesin kolayca anlayabileceği bir dille ifade ettiği şiirleri devrin edebiyat çevrelerinde büyük ilgi gördü. 1898'de bu şiirlerini *Türkçe Şiirler* adıyla kitap hâlinde yayımladı. *Türk Yurdu* dergisinin ve *Türk Ocağı*'nın kuruluşunda da aktif bir rol alan Yurdakul'un, I. Dünya Savaşı yıllarında, *Türk Sazı*'nı (1914) takiben yayımlanan *Ey Türk Uyan* (1914), *Tan Sesleri* (1915), *Ordunun Destanı* (1915), *Dicle Önünde* (1916), *Turan'a Doğru* (1918) ve *Zafer Yolunda* (1918) adlı manzum eserleri, savaşan Türk askerlerinin en önemli manevi güç kaynaklarından olmuştur. Edebiyat-ı Cedîde şairlerinden farklı olarak sanatın gayesinin güzellik yanında millî fayda temin etmek olduğunu belirtmiş, halkın dertlerini ve acılarını dile getirmeyi ve bunlara çare aramayı ilke edinmiştir. Hayatının sonuna kadar edebiyatta halkçılık ve milliyetçilik prensibine bağlı kalan Mehmet Emin, Cumhuriyet'ten sonraki yıllarda ortaya çıkan memleketçi edebiyatın oluşmasına da önyak olmuştur. 14 Ocak 1944'te vefat etmiştir.

Fevziye Abdullah Tansel: 23 Şubat 1912'de Muş'ta doğan Fevziye Abdullah Tansel, Molova, Metroviçe, Niğde, Muş, Kayseri ve Elaziz kadınlıklarında bulunan Abdullah Hulusi Efendi ile Dobriç müftüsü Yörükoğlu Mustafa Efendi soyundan Sârâ Hanım'ın kızıdır. 1931'de İstanbul Kız Lisesi, 1934'te İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü ile Yüksek Muallim Mektebi'nden mezun olmuştur. Erken yaşlarda şiir yazmaya başlayan ve ilk verimleriyle 1929'da Balıkesir'de neşredilen *Türk Dili* dergisinde ismi görülen Tansel, daha sonraları "Köprülü Mektebi" diye tanımlayabileceğimiz bilimsel ekole mensup velût bir edebiyat tarihçisi olarak temayüz etmiştir. Muhtelif ansiklopedilere yazdığı bilimsel maddeler, edebiyat tarihi sahasında ortaya koyduğu makale ve kitap çapında çalışmaları ömrü boyunca Türk kültürüne hizmet eden Tansel, 1984 yılında Münevver Ayaşlı'yla birlikte Türkiye Yazarlar Birliği'nin Üstün Hizmet Ödülü'nü almıştır. 4 Ağustos 1988'de Ankara'da vefat etmiş ve Cebeci Asrî Mezarlığı'na defnedilmiştir.

İÇİNDEKİLER

MEHMED EMİN VE ŞİİRLERİ ÜZERİNE	
BİRKAÇ SÖZ.....	XV
ÖN SÖZ.....	XXIII
I-MEHMED EMİN YURDAKUL'UN ŞİİRLERİ.....	XXV
1. Yetiştığı İçtimâî, Edebî Muhit, Açtığı Çığır.....	XXV
2. İlk Eseri: <i>Türkçe Şiirler</i> ve Uyandırdığı Akisler:.....	XXXI
3. <i>Türk Sazı</i> 'na Hazırlık Devresi.....	XXXVII
4. <i>Türk Sazı</i> ve <i>Ey Türk Uyan</i> 'ın Neşri Uyandırdıkları Alâka ve Şöhreti.....	XLV
5. Başka Eserleri ve Dağınık Şiirleri.....	LV
6. Şiir Telâkkisi ve Hususiyetleri.....	LXI
7. Tesiri ve Hakkındaki Şiirler.....	LXVI
II- BU CİLT NASIL HAZIRLANDI?	
1. Basılmak Üzere Türk Tarih Kurumu'na Verilen Tashihli Metinler...LXXVI	
2. Tashihlerin Mahiyeti.....	LXXX
3. Hazırladığımız Bu Cildin Hususiyetleri.....	LXXXII
Kronoloji Cedvelleri.....	LXXXVI
I. Şiirlerin İlk Basım Tarihlerine Göre.....	LXXXVI

II. Şiir Kitaplarının İlk Basımına Göre	XCV
III. Şiirlerin Yazıldıkları Tarihe Göre	XCV

I. TÜRKÇE ŞİİRLER	1
Mektuplar	3
I. BİZ NASIL ŞİİR İSTERİZ?	22
II. ANADOLU'DAN BİR SES YAHUD CENGE GİDERKEN	23
III. YUNAN SINIRINI GEÇERKEN	24
IV. TIRHALA KALASI'NA BAYRAK DİKTİKTEN SONRA	25
V. Ş E H Î D YAHUD OSMAN'IN YÜREĞİ.....	26
VI. YETİM ÇOCUK YAHUD AHMED'İN KAYGUSU	27
VII. ÂH ANALIK YAHUD ZEYNEB'İN DUASI	29
VIII. KUR'ÂN-I KERÎM	30
IX. GÜZELLİK VE İYİLİK KARŞISINDA	32

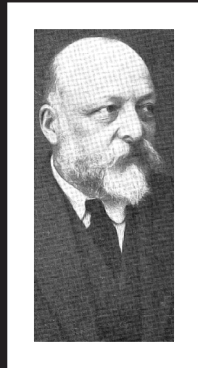
II. TÜRK SAZI	37
X. BENİM ŞİİRLERİM.....	39
XI. ZAVALLILAR.....	40
XII. KAYNANA İLE DAMAT.....	41
XIII. ANA İLE KIZI	43
XIV. AHRETLİK	46
XV. ANADOLU	47
XVI. SÜRÜCÜ.....	51
XVII. KİBRİTÇİ KIZ	52
XVIII. ON PARA VER	53
XIX. KESİLDİ Mİ ELLERİN	54
XX. ZAVALLI KAYIKÇI	56
XXI. ÇİÇEKÇİĞİM	58
XXII. BIRAK ŞU KUŞÇAĞIZI	59
XXIII. BIÇAKSIZ K ATİLLER.....	60
XXIV. ISSİZ EV.....	61
XXV. ÇEKİÇ ALTINDA	62
XXVI. BEŞİĞİN ÖNÜNDE	63
XXVII. İLK YARA.....	65
XXVIII. YA ÖLÜRSEM NE YAPARLAR.....	66
XXIX. YAVRUMUN MEZARINDA.....	67
XXX. GUTENBERG	68

XXXI. MARTİN LUTHER	69
XXXII. KRİSTOF KOLOMB	70
XXXIII. BIRAK BENİ HAYKIRAYIM.....	71
XXXIV. BİLİNİZ Kİ EY GADDARLAR.....	72
XXXV. VATAN TEHLİKEDE	74
XXXVI. İŞTE O GÜN	77
XXXVII. YA BİR MEZAR, YA ZİNDAN	78
XXXVIII. 10 TEMMUZ	79
XXXIX. YAŞAMAK KAVGASI.....	82
XL. BİZE DİYORLAR Kİ	83
XLI. İLİM.....	84
XLII. PARA.....	85
XLIII. SINÂ'AT	86
XLIV. HAKK ÂNİYET.....	87
XLV. ÇİFTÇİLİK.....	88
XLVI. EY GENÇ ÇİFTÇİ	89
XLVII. SAKIN KESME.....	90
XLVIII. YOLCU	91
XLIX. YAVRUMUZU ÇOĞALTALIM.....	92
L. SEBEP NE Kİ DOĞURMASIN	93
LI. DEMİR	94
LII. DEMİRCİ	95
LIII. ÖRS BAŞINDA	97
LIV. BIRAK YAPMA	98
LV. NE ZAMAN.....	99
LVI. YURDUMUZUN İNİLTİSİ.....	100
LVII. YA GÂZİ OL, YA ŞEHİD	102
LVIII. KUR'A NEFERİ.....	104
LIX. ORDUDAN BİR SES	106
LX. SEN FERYÂDA BAŞLAYINCA	108
LXI. BİR GENÇ KIZA.....	109
LXII. BİR DELİKANLIYA	110
LXIII. ÇOCUKLAR.....	111
LXIV. İMTİHAN	112
LXV. ÇÖMLEKÇİ.....	113
LXVI. GÜNAHKÂR.....	115
LXVII. BAHTİYARLIK.....	116

LXVIII. GEMİCİ	117
LXIX. FENER	118
LXX. BALIKÇI	119
LXXI. ÖLÜ KAFASI	120
LXXII. NİFAK	121
LXXIII. FELÂKETLER KARŞISINDA	122
LXXIV. BENİM RÜYAM	123
LXXV. İRKİMİN TÜRKÜSÜ	124
LXXVI. SELÂM SANA	130
LXXVII. BARBAROS	139
LXXVIII. KANIMI TAŞIYANA	140
LXXIX. ONA ÖLÜM	141
LXXX. ÜSTAD EKREM'E	142
LXXXI. İSMÂİL GASPRİNSKİ'YE	143
LXXXII. ŞAİR	145
III. EY TÜRK UYAN	147
LXXXIII. EY TÜRK UYAN	149
IV. TAN SESLERİ	165
LXXXIV. AÇ BAĞRINI BİZ GELDİK	167
LXXXV. EY İĞNEM, DİK	178
V. ORDUNUN DESTANI	193
LXXXVI. ORDUNUN DESTANI	195
LXXXVII. ORDUYA SELÂM	219
VI. DİCLE ÖNÜNDE	223
LXXXVIII. DİCLE ÖNÜNDE	225
VII. HASTA BAKICI HANIMLAR	247
LXXXIX. HASTA BAKICI HANIMLAR	249
VIII. TURAN'A DOĞRU	265
XC. NİNNİ	267
XCI. İNTİKAM PERİSİ	271

XCII. BANA KEVSER SUNANA.....	273
XCIII. K A F K A S'A.....	274
XCIV. KAFKAS KIZI	275
XCV. HAN'IN SAZINA	276
XCVI. Ç AR'A	277
XCVII. PETERSBURG'A.....	278
XCVIII. GÜLSÜN ARTIK.....	279
XCIX. VERİNHORA'YA	280
IX. İSYAN VE DUA	281
C. İSYAN	283
CI. D U A	292
X. AYDIN KIZLARI	303
CII. AYDIN KIZLARI	305
CIII. VUR	315
XI. ANKARA	317
CIV. ANKARA	319
XII. DAĞINIK ŞİİRLER	333
CV. KÖYDE FIRTINA.....	335
CVI. GÖZYAŞIM	338
CVII. ALİL	339
CVIII. BABA BUCAĞI.....	340
CIX. ANNECİĞİM.....	341
CX. YAZI MASAMIN BAŞINDA	342
CXI. SABAH	343
CXII. SOFRA BAŞI.....	344
CXIII. MATBUAT NİZAMNÂMESİ YAHUD İLK HÜCUM	345
CXIV. BABACIĞIM.....	346
CXV. OĞLUM DOĞDUĞU GECE.....	347
CXVI. GENÇ TÜRK	348
CXVII. MEKTEPLİ	349
CXVIII.	350
CXIX.....	351
CXX. MACAR KIZINA	352

CXXI. Şİ'RİMİN PERİSİNE.....	353
CXXII. ŞAİR.....	354
CXXIII. MİLLÎ RUH.....	355
CXXIV. MEFKÛRE.....	356
CXXV. ÜMİD.....	357
CXXVI. TANRI'YA.....	358
CXXVII. HAK.....	359
CXXVIII. TÜRK DİLİ.....	360
CXXIX. MUSTAFA KEMAL-ZAFER.....	361
CXXX. EY BEŞERİN ÇARPAN KALBİ.....	363
CXXXI. HÜRRİYET.....	364
CXXXII. HALK.....	365
CXXXIII. MUSTAFA KEMAL-ZAFER.....	371
CXXXIV. İSTİKLÂL DESTANI.....	383
CXXXV. KURTARICI'YA.....	417
CXXXVI. ANIT.....	424
CXXXVII. DEVRİM.....	429
CXXXVIII. BENİM ÖMRÛM.....	445
CXXXIX. ANLAMAYANLARA.....	446
CXL. ŞAİR.....	447
CXLI. BÜYÜK SANATKÂR.....	448
CXLII. ÇOCUK ESİRGEME KURUMU İÇİN.....	449
NOTLAR ve MUHTELİF İNDEKSLER.....	451
NOTLAR.....	451
MUHTELİF İNDEKSLER.....	483
UMÛMÎ İNDEKS.....	511

MEHMED EMİN VE ŞİİRLERİ ÜZERİNE BİRKAÇ SÖZ

Abdullah Uçman

Benim gibi birçok Türk çocuğu Mehmed Emin adını, ilkokul sıralarında Türkçe kitaplarımızda okuyup ezberlediğimiz:

*Ben bir Türk'üm, dinim cinsim uludur,
Sinem, özüm ateş ile doludur,
İnsan olan vatanının kuludur,
Türk evlâdı evde durmaz giderim!*

kıt'asıyla başlayan "Anadolu'dan Bir Ses yahut Cenge Giderken" adlı şiiriyle duymuş olmalıdır. Onun, bu şiirin de içinde bulunduğu hece vezniyle yazılmış şiirlerden meydana gelen ve yayımlandığı zaman büyük gürültüler koparan *Türkçe Şiirler* adlı kitabı, o sırada Türk edebiyatına hâkim olan Servet-i Fünun şiir anlayışına karşı bir tepki mahiyeti de taşır.

1897 Osmanlı-Yunan Muharebesi sırasında hece vezni ve sade Türkçe ile yazılan ve millî duyguları herkesin anlayabileceği bir dille ifade ettiği bu kitaptaki şiirler devrin edebiyat çevrelerinde de büyük ilgi ve teşvik görür. Burada yer alan şiirlerin bir kısmında, üç ay kadar devam eden savaş sırasında cereyan eden önemli olayları, Türk askerinin cepheye gidişinden başlayarak kazandığı zaferle şehit ve gazileri, ayrıca onların geride bıraktığı dul ve yetimlerin dramını anlatırken, bir kısmında da sade bir ifadeyle, Anadolu halkının sıkıntılarını, dertlerini ve inançlarını dile getirir.

Türk edebiyatı tarihinde daha ziyade Millî edebiyat akımına yol açtığı kabul edilen "Anadolu'dan Bir Ses yahut Cenge Giderken" adlı şiiriyle tanınan Mehmed Emin, aslında bir halk çocuğu olup edebî

zevkini küçük yaşta, bir balıkçı olan babası Salih Reis'ten dinlediği halk hikâyelerinden edinmiştir.

Kendisiyle yapılan bir röportajda: "... Babam ümmi idi. Çocukken bana *Battal Gazi*, *Kerem ile Aslı* gibi halk masallarını okutur ve dinlerdi. Sonraları Nâmık Kemal'in *Evrâk-ı Perişân*'ını okudum. Çatımız ak günler gördüğü gibi, kara günler de gördü. Halkın ıstırabını bu çatı altında duydum. Bu çatının altında anamın halk ninnileriyle büyüdüğüm gibi, bu çatının altında halk öğütleriyle yetiştim. Bu çatının altında anladım ki, halk kendi hayatını, kendi ruhunu, kendi aşkını, kendi ıstıraplarını kendi diliyle anlatacak kitaplara muhtaçtır." diyen Mehmed Emin, hayatı boyunca yazdığı şiirlerde bu doğrultuda Türk halkına samimi bir ilgi göstermiştir.

Nitekim, "Ben İstanbul lehçesini anamdan, babamdan, sonra Anadolu lehçesini karımdan öğrendim; onun saf ve asil ruhunun kaynaklarından Türklük aşkının kevslerini içtim... Her şeyi değiştiren ve çürüten amansız zamanın değiştirip çürütemediği Türk ruhunu, bütün töreleri, faziletleri içinde, burada (Şebinkarahisar) buldum. Burada gözleri yaşlı yetimlere, bağı yanık dullara, ağlamaktan gözleri kör olmuş ihtiyarlara rastladım. Millî ruhumu, millî ıstırabımı, millî ülkümü buradan aldım. Tesadüf ettiğim olayları topladım. Halkın acıklı hayatından ve ruhundan aldığım ilhamları şiirime koydum, milletime sundum; benim milliyetçiliğimin asıl kaynağı işte budur." demiştir.

Mehmed Emin'in yetişmesinde ve kişiliğini bulmasında etkili olan diğer önemli bir isim Cemâleddîn-i Efganî'dir. İslâm dünyasını dört bir yandan kuşatıp yok etmeye çalışan Batı emperyalizmine karşı verdiği vaazlar ve kalemiyle mücadele eden Cemâleddîn-i Efganî, gezip dolaştığı Hindistan, Mısır ve İran gibi çeşitli ülkelerde aynı zamanda milliyetçilik şuurunun uyanmasına da yardım ediyordu. İslâm dünyasının Batı medeniyetinden geri kalmış olmasına karşı, İslâm ümmetine mensup her milletin kendi millî benliğini kavrayarak ilerlemesi ve sonra birlik oluşturmak suretiyle kalkınabileceğine inanıyordu. Onun için, "Beni o yoğurmuştur; eğer ruhların ebediyet ve lâyemutiyeti varsa, derim ki: O, etlerini, kemiklerini Maçka Mezarlığı'nın topraklarına bırakmış ise, ruhunu da bana yadigâr etmiştir. Cemâleddin'in ruhu bende yaşıyor." demektedir.

Bunun için, Mehmed Emin'in 1898 yılında yayımlanan *Türkçe Şiirler* kitabı, 1911'de Selânik'te *Genç Kalemler*'le başlayan "Yeni Lisan"

hareketinden önce, Türk edebiyatında milliyetçilik cereyanının bir nevi başlangıcı kabul edilir. Asırlardır sadece halk şairleriyle tekke şairlerinin kullandığı, şehirli şairlerin “parmak hesabı” diye küçümsediği hece veznini aruz veznine tercih eden Mehmed Emin, böylece Türk şiirinde zamanla yeni bir akımın doğmasında da önemli bir rol oynar.

Her ne kadar teknik ve estetik bakımdan pek güçlü sayılmayan şiirleri bir yandan halkın zevk anlayışına hitap etmesi, bir yandan da halk hayatının bazı sahnelerini onların anlayabileceği bir dil ve üslupla ifade etmesi dolayısıyla, sade Türkçe ve hece vezniyle yazılmış şiirde bir öncü kabul edilmektedir.

Türkçe Şiirler’in, Türkçülük cereyanının başladığı II. Meşrutiyet’ten on yıl önce yayımlanması, memleket sathında kısa zamanda büyük bir ilgi uyandırmış, birtakım taraftarlar bulduğu gibi, özellikle Servet-i Fünun şiir anlayışına taraftar olanlarca küçümsenmiş ve eleştirilmiştir. Kitap, sadece Osmanlı sınırları dahilinde değil, aynı zamanda Avrupa’da ve Rusya’daki bir kısım Türkologlarla Şarkiyatçıların ilgisini çekmekte gecikmemiştir. Kitap üzerine ünlü şarkiyatçılardan P. Horn, Arminius Vambéry, V.F. Minorsky ve E.J. W. Gibb, şaire mektuplar yazarak takdirlerini belirtmişler, Avrupa basınında kitabı tanıtan yazılar yazmışlardır.

İngiliz müsteşriklerinden *A History of Ottoman Poetry*’nin müellifi E.J.W. Gibb, 6 Haziran 1899 tarihli mektubunda, Mehmed Emin’in bu eseriyle Türk edebiyatına büyük bir hizmet ettiğine işaret ettikten sonra şunları söyler: “... Şimdi siz geldiniz ve ne Şark’a ne Garb’a bakarak, kendi vatandaşlarınızın gönlünü okudunuz ve bunların hissiyatını kendi lisanıyla ve edibâne bir tarzda arz ettiniz. Fikr-i âcizâneme göre, Türk şiirinin doğru mazmunu ile doğru tarz-ı ifadesini siz buldunuz; Türk milleti sizi altı asır beklemiştir.”

Türkçe Şiirler’in başına uzun bir takriz yazan Feylesof Rıza Tevfik, onun aynı zamanda Türk şiirinde büyük bir inkılâp gerçekleştirdiğini ve bir çığır açtığını özellikle belirtir. Şiirlerini milletin diliyle kaleme alan Mehmed Emin, küçücük bir parçaya büyük bir felsefe sığdırmayı başarmış büyük bir şairdir. Takrizinde *Türkçe Şiirler*’in halk üzerindeki tesirinden de söz eden Rıza Tevfik, onun, aynı zamanda “millî şiir” yazmak isteyenlere örnek teşkil ettiğini de ifade eder.

Anadolulu ihtiyar bir hanımın Mehmed Emin’in “Anadolu” şiirini ezbere okuduğuna hayretler içinde şahit olan Halide Edib ise,

“Mehmed Emin’in kitabı yalnız Anadolu’ya değil, Türk dilini söyleyen her yere uzandı. Osmanlı hududu içindeki Müslüman Türklerden çok uzağa, büyük bir kitle halinde olan Rusya’daki kan kardeşlerimize kadar gitti.” der.

Hamdullah Subhi (Tanrıöver) ise, “Emin Bey:

*Ben bir Türküm dinim, cinsim uludur,
Sînem özüüm ateş ile doludur;*

diye başlayan “ilâhî ve semâvî” şiiriyle seslenince önceki edebiyatın kıyameti kopmuş, bu edebiyat beş on senelik bir *survivance*’tan, bir can çekişmeden sonra hayatımızdan çekilmiştir. Mehmed Emin’in edebiyatımıza getirdiği, “bakımsız, unutulmuş, fakat şerefli, fakat asil, gökler gibi esrarengiz, derin ve yüce Türklüktür.” der.

Şiir *Tahlilleri* adlı kitabında, Mehmed Emin’in bu şiirini ayrıntılı bir şekilde ele alıp inceleyen Mehmet Kaplan, yine aynı kitapta yer alan “Bırak Beni Haykırayım” adlı şiirin ise, tam bir ihtilâlcî eda taşıdığını ileri sürer.

Türkçe Şiirler’de yer alan “Biz Nasıl Şiir İsteriz?” manzumesinde:

*Biz o şi’ri isteriz ki çifte giden babalar,
Ekin biçen genç kızlarla odun kesen analar,
Yanık sesin dinlerlerken gözyaşların silsinler
Başlarını açık, beyaz sînesine koysunlar;
Yüreğinin özleri için çarpındığın duysunlar;
Bu çarpıntı, bu ses nedir? Neler diyor? Bilsinler,*

demek suretiyle, bu sade dili ve şekli, doğrudan doğruya sosyal bir fikre dayanarak tercih ettiğini açıkça ortaya koyar.

Mehmed Emin, Balkan Savaşı yıllarında kaleme aldığı şiirlerinden meydana gelen *Ey Türk Uyan!* adlı kitabındaki şiirlerinde ise, Türklerin Altaylar’dan Anadolu’ya gelişlerini, gerçekleştirmiş olduğu fetihleri ve yerleştikleri ülkelere nasıl medeniyet tohumları ektiklerini uzun uzadıya anlatır.

Biraz da devrin genel havası ve hissiyatı içinde onun şiirleri Türk milletinin ruhunu, şahsiyetini, tarihini ve yüceliğini dile getirmekte idi. Edebiyatı ve özellikle şiiri, “Güzellik için olmakla birlikte iyilik içindir de” şeklinde tarif eden Mehmed Emin, aynı yıllarda faaliyet gösteren Servet-i Fünun şairlerinden farklı olarak, sanatın gayesinin

güzellikle birlikte “millî fayda temin etmek” olduğunu da belirtir.

Ona şöhret kazandıran ilk eseri *Türkçe Şiirler* olmakla beraber, asıl şahsiyetini yansıtan önemli eseri 1914 yılında yayımlanan ve Türk milletine karşı duyduğu sevgiyi dile getirdiği *Türk Sazı*'dır. O bir sanatkar olarak değil, belli bir ideolojinin propagandası amacıyla şiirler yazmıştır. Onun gayesi bir şair olarak şöhret kazanmak değil, şiir yoluyla halkın acı ve ıstıraplarını dile getirmek, bunlara çareler aramaktır.

Türk Sazı'nda yer alan “Benim Şiirlerim”de:

*Evet, benim her şi'rimde yılan dişli diken var;
Sizler gidin, bal verecek yeni açmış gül bulun.
Belki benim acı sesim kulakları tırmalar;
Sizler gidin, genç kızların türküsüyle şen olun.
(.....)
Zavallı ben, elimdeki şu üç telli saz ile
Milletimin felâketli hayatını söyleyim;
Dertlilerin göz yaşını çevrem ile söyleyim!..*

diyerek, şiir vasıtasıyla ne yapmak istediğini açıkça ifade eder.

Mehmed Emin'in *Türk Sazı* ve *Ey Türk Uyan!* isimli kitapları dolayısıyla 1914 yılında Budapeşte'den yazdığı mektubunda Ahmet Hikmet (Müftüoğlu) şunları söyler:

Türk Sazı'nın tellerini ırkımızın damarlarından mı seçtiniz? Her mısra onların tellerinden titretiyor. Bazı akşamlar kâh *Sazı*'nızı ve kâh *Ey Türk Uyan*'ınızı Tuna'ya karşı okuyorum ve sanıyorum ki kanları, kemikleri bu topraklara serpilen yüz binlerce Türkün aziz ruhları penceremin önüne geliyorlar. Sizin *Sazı*'nızın nağmelerini dinliyorlar, anlıyorlar ve ağlıyorlar. (...) *Ey Türk Uyan!*, bence birkaç orduya bedeldir. Bize o kadar kuvvet verecek, benliğimizi o kadar bildirecektir...

Milliyetçilik yolunda hayatı boyunca yazdığı şiirlerle “Millî şair” unvanıyla hatırlanan Mehmed Emin, devrin bir kısım aydınları tarafından küçümsendiğinin de farkındadır ve zaman zaman bu durumdan yakınarak: “Varsın münevverler beni anlamasın, münekkitle beğenmesin; şiirlerimi okurken heyecan duyacak Türk evlâtları her zaman bulunacaktır.” diye teselli bulmaya çalışır. O bir şair olarak şiirlerinde halkın anlayacağı bir dil kullanmak istemiş; yazdığı şi-

irler “çifte giden babalarla, ekin biçen genç kızların ve odun kesen anaların” anlayacakları türden olmasına gayret etmiştir.

Yeni Türk şiirinde sade ve tabii Türkçeyi kullanmak suretiyle Türk halkının duygu ve düşüncelerini dile getirmeyi gaye edinen Mehmed Emin, devrinin büyük bir kısmı anlaşılmasız terkiplerle dolu Servet-i Fünuncuların dilinden bilinçli bir şekilde uzaklaşmıştır. Sadece şehirlinin değil, şehir dışında yaşayan Türk halkının, Anadolu ve Rumeli köylüsünün acı ve ıstıraplarla dolu hayat şartları da Türk şiirinde ilk defa onun kalemiyle şiirin konusu olmuştur.

Mehmed Emin'in, şiirin gerektirdiği kurallara pek de itibar etmeden, halkın diliyle ve onun mantığıyla çok sayıda şiir yazması, şiirinin kaçınılmaz bir şekilde fikrî ve didaktik bir karakter almasına yol açmıştır. Elinizdeki kitapta yer alan şiirleri dikkatle okuduğumuzda, bu yüzden, belli bir tarihten sonra yazılan şiirlerin estetik bakımdan zayıf ve bir hitabet havası taşıdığı fark edilecektir.

Hayattayken “Millî Şair” olarak takdir edilen, onuruna geceler düzenlenen ve jübileler tertip edilen Mehmed Emin, Cumhuriyet'ten sonraki yıllarda üç dönem milletvekili seçilmek suretiyle hak ettiği ilgiyi görmüştür.

*

Elinizdeki kitap, esas itibarıyla Fevziye Abdullah Tansel'in büyük bir emek ve mesai sonucu hazırlayıp 1969 yılında Türk Tarih Kurumu tarafından “Mehmed Emin Yurdakul'un Eserleri-I Şiirler” üst başlığıyla basılan eseridir. Fevziye Abdullah Tansel'in burada Mehmed Emin'in ana hatlarıyla hayat hikâyesi ile şairliği, şiir anlayışı, şiirlerinin yurt içinde ve yurt dışında gördüğü ilgi ve kitabın nasıl hazırlandığını oldukça ayrıntılı bir şekilde anlattığı hacimli incelemesinden sonra yayın tarihlerine göre kronolojik olarak şiir kitaplarına yer verilmektedir. Bu kitaplar burada şu sırayla yer almıştır:

Türkçe Şiirler, Türk Sazı, Ey Türk Uyan!, Tan Sesleri, Ordunun Destanı, Dicle Önünde, Hasta Bakıcı Hanımlar, Turan'a Doğru, Zafer Yolunda, İsyân ve Dua, Aydın Kızları, Ankara ve Dağınık Şiirler.

İlki 1898, sonuncusu 1939 yılında yayımlanan bu kitapların büyük bir kısmı 1928'den önce, yani eski harflerle basılmış olduğundan, kaçınılmaz şekilde bir imlâ meselesi ortaya çıkmaktadır. Eserlerini ve makalelerini, benim neslimden ve benden önceki nesilden

okuyanların çok iyi bildiği gibi, Fevziye Hanım'ın da kendine mahsus çok özel bir imlâsı vardı. Ancak bu imlânın bugün için herhangi bir geçerliliği söz konusu olmadığı için, biz burada kelimelerin anlamlarını bozmayacak şekilde kitabın imlâsını mümkün mertebe bugünün imlâsına uydurmaya çalıştık. Kitabın eski şekliinden şu şekilde birkaç örnek verirse, bu konuda ne yaptığımız daha iyi anlaşılır (ör. *ayni*, *berâber*, *cem'iyyet*, *çeşid*, *çünkü*, *divar*, *Firenk*, *gügercin*, *hayât*, *hediye*, *hınçkırık*, *hisâb*, *kal'a*, *kanad*, *kerre*, *mahabbet*, *rebâb*, *ru'yâ*, *şair*, *tehakkuk*, *terceme*, *te'sir*, *türe*, *Türkiya*, *üzere* vb.)

Bunun dışında siyah (bold) olarak yazılan kitap, gazete ve dergi adları beyaz ve italik olarak; italik olarak yazılan ve parantez içine alınan şiir adları ise tırnak içinde (“ ”) gösterildi; kitap boyunca farklı şekillerde yer alan kısaltmalarda da bir birlik sağlandı.

Uzun ve oldukça yorucu bir mesai sonucu hazırlandığı anlaşılan bu eserin yarım asır sonra yeniden yayımlanmasıyla, genç nesillerin Mehmed Emin Yurdakul ile buluşmasını sağlayan Fevziye Abdullah Tansel'i bu vesileyle rahmetle anar, onun bütün eserlerinin yayımına izin veren Türk Petrol Vakfı yöneticileriyle Ötüken Neşriyat mensuplarına da teşekkür ederim.

ÖN SÖZ

Sözlerime, bu eseri iki yıllık bitmez tükenmez bir gayretle yayına hazırlayan sayın Fevziye Abdullah Tansel'e teşekkür etmekle başlayacağım. Eseri inceleyenler, sayın Tansel'in ne büyük bir emek harcayarak bu eseri meydana getirdiğini anlamakta güçlük çekmeyeceklerdir. Sayın Tansel, Mehmed Emin Yurdakul'un bize bıraktığı eserlerini olduğu gibi yayınlamakla yetinmemiş, bunların ilk defa nerede yayınlandığını, sonraki yayınlarında ne gibi değişiklikler geçirdiğini, iğne ile kuyu kazar gibi incelemiş, gerekli notları koymuş, eserden faydalanacaklara her türlü kolaylığı sağlayacak çeşitli dizinler düzenlemiş ve en önemlisi Mehmed Emin Yurdakul'un Türk edebiyat ve düşünce tarihindeki yerini birçok yönleriyle ışığa kavuşturmuştur.

Böylece eser, yayınlama yöntemi bakımından örnek bir eser hâline gelmiştir. Gerek şahsım ve gerekse Türk Tarih Kurumu adına kendisine ne kadar çok teşekkür etsek azdır.

Türk Tarih Kurumu, 18 Eylül 1941 tarihli toplantısında devrim ve düşünce tarihimize büyük etkileri olan Nâmık Kemal, Ziya Gökalp ve Mehmed Emin Yurdakul'un eserlerini, Kurum yayınları arasında, bilimsel bir yöntemle çıkarmayı kabul ederken, Mehmed Emin Yurdakul'un eserlerinin kendi nezareti altında benim tarafından yayına hazırlanmasını uygun bulmuştu. Bu karar 23 Eylül 1941'de Başkan Hasan Cemil Çambel tarafından kendisine bildirildi. Mehmet Emin Yurdakul bu yazıya verdiği 27 Eylül 1941 tarihli mektubunda şöyle diyordu:

Sayın Bay Hasan Cemil,

Bolu Mebusu,

Yüksek heyetinizce külliyatımın tab' ve neşri hakkında verilen karar, bir fânî hayatı ebediyete kavuşturmak itibarıyla benim için büyük bir kıymeti

hâiz olduğundan bunu elli yıldır aziz milletime arz etmek istediğim hizmetimin tarihi bir mükâfatı olarak telâkkî ve memnuniyetle kabul ederim.

Bu külliyatın hazırlanabilmesine gelince, gerek Ankara'da ve gerek İstanbul'da bulunacağım müddetler zarfında muhterem heyetinizin baş sekreteri Uluğ İğdemir ile birlikte çalışabileceğimi arz ile başta yüksek şahsiyetiniz olduğu halde muhterem heyetinize derin hürmetlerimi te'yid ederim.

Urfa Mebusu

Mehmed Emin Yurdakul

Bu tarihten, sonra beraberce çalışarak basılmış ve basılmamış eserlerinin hepsini içine alan iki dosya meydana getirdik.

Rahmetli, 1941'de Beşiktaş'taki Serencebey Yokuşu'ndaki evinde çıkan yangından kurtarabildiği bütün belgeleriyle birlikte bu dosyaları bana teslim etti. Eser Kurum'ca yayın programına alındı.

Ancak yönetim işlerinden kendimi kurtararak bu kitabın baskısıyla uğraşmama imkân elvermedi. Bu arada Sayın Fevziye Abdullah Tansel işbirliği teklifinde bulundu. Bunu sevinçle karşıladım. Ancak Sayın Tansel de Nâmık Kemal'in, Ziya Gökalp'ın eserleriyle o kadar çok meşgul idi ki, işi kısa bir zamanda ortaya çıkarmak kolay değildi; fakat, sık sık bana Yurdakul hakkında yeni bilgiler ve yeni fişler getiriyor, dosyaları tamamlıyordu. Bu arada kitabın tertibi üzerinde de bir anlaşmaya vardık. Yöntem bakımından şiirlerin kronolojik bir sıra içinde yayınlanmasını, geçirdikleri düzeltmelerin belirtilmesini uygun bulduk. Aradan uzun bir süre geçti, ama eser gerçekten, doyurucu ve bilimsel bir nitelik kazandı. Türk Tarih Kurumu, bu yayımla Türk edebiyat ve düşünce tarihine yararlı yeni bir eser daha kazandırmış bulunmaktadır.

Eserin ikinci cildi Mehmed Emin Yurdakul'un düz yazılarını ve çevirilerini içine alacak ve bunun başında geniş bir biyografisi bulunacaktır.

Uluğ İğdemir

I

MEHMED EMİN YURDAKUL'UN ŞİİRLERİ

1. Yetiştığı İçtimâî, Edebî Muhit, Açtığı Çığır

XIX. asrın sonlarında yazılarını neşre ve şöhret kazanmağa başlayan Mehmed Emin Yurdakul (1 Mayıs 1285/13 Mayıs 1869—14 Ocak 1944), hemen her bakımdan millî şiirleri ile, bilhassa 1908 Meşrûtiyeti'ni müteâkip ve Birinci Cihan Harbi sırasında şöhretinin zirvesine erişmiş olup, edebiyatımızın nev'i şahsına mahsus en mümtaz milliyetçi şairidir. Soyü, İstanbul'da Terkos civarında Zekeriya-Köyü'ndendir; hayatını, sahip olduğu bir ığrıp kayığı sayesinde balıkçılıkla kazanan Salih Reis ile, Edirne çevresinde yaşayan köylü bir ailenin kızı Emine Hanım'ın evlenmelerinin mahsülü olan Mehmed Emin Yurdakul Beşiktaş'ta doğdu. Beşiktaş Askerî Rüşdiyesi'ni bitirince devama başladığı idâdî tahsilini tamamlamamış, bir süre Hukuk Mektebi'nde de okumuştur. Sadâret Evrak Kalemi, Rusûmât Emaneti Evrak Kalemi'nde müsevvidlikle başlayan memurluk hayatında gittikçe ilerleyerek, Erzurum ve Trabzon Rusûmât Nâzırlığı'nda, Bahriye Nezâreti Müsteşarlığı'nda, Hicaz, Sivas, Erzurum Valiliği'nde bulunan, Musul, Şarkî Karahisar, Urfa, İstanbul Milletvekilliği'ne kadar yükselen şairimiz, kendisini hususi çalışmalarıyla yetiştirmiştir.¹

¹ Emin Bey'in hayatı ve eserleri hakkında bk. Nüzhet Hâşim, *Millî Edebiyata Doğru*, İstanbul 1918, s. 1, 20 vd. Ona dair yazılanlara, umumiyetle, Yusuf Akçura'nın epeyi yanlışları içine alan makalesi kaynak teşkil eder (*Türk Yılı*, İstanbul, Yeni Matbaa, 1928, s. 374-93). Hamdullah Subhi'nin, Emin Bey'in ailesi hakkında verdiği bilgi kayda değer: "Babası, Türk dünyasına ayılıcı bir oğul veren Salih Ağa, yedi-çifte bir ığrıp kayığını idare eden bir reisti. Adını dillerimizde her zaman hayırla anmağa mecbur olduğumuz bu mübarek adam iliklerine kadar Türk'tü. Okuyup yazmak bilmezdi; fakat eski Türklerin, eski gazâların hikâyesi ile dolu olan rûhu tarihi sever, oğluna okuttuğu beyitleri, sayfaları dinledikten sonra, "Hey gidi günler!" diye geçmişlere hasret çeker, son devir için utanır, yerinirdi. Genç şair, bozuk bir

Fikirlerinin inkişâfında ve aldığı istikâmette, bilhassa Efganlı Cemâleddîn'in mühim tesiri vardır.

Memleketimize biri 1870'de, öteki 1892'de olmak üzere gelen, vefatına, 1897 Mart'ına kadar, ömrünün geri kalan dört-beş yılını burada geçiren Efganlı Cemâleddîn'in, Mehmed Âkif, Prof. Şemseddin Günaltay üzerinde de tesiri bulunmakla beraber, en müessir olduğu şahsiyet şüphesiz Mehmed Emin Yurdakul'dur. Efgânî'yi, Nişantaş'nda kendisine verilen konakta siyaset adamları, şairler, aydınlar sık-sık ziyaret etmekte idiler; onun devamlı ziyaretçilerinden biri de Mehmed Emin Yurdakul'du ve Sultan Abdülhamîd'in çekindiği bu şeyhi kendisine mürşid olarak tanıdı: "Beni o yoğurmuştur; eğer ruhların ebediyet ve lâyemutluğu varsa, derim ki, o, etlerini, kemiklerini Maçka Mezarlığı'nın topraklarına bırakmış ise, rûhunu bana yâdigâr etmiştir. Cemâleddin'in rûhu bende yaşıyor." diyor. Şeyh, meclisine devam edenlere hep, azim ve kuvvet aşılamış, fedakârlık, İslâm kavimlerinin bugünkü esir hallerinden kurtarılması, hürriyet, medeniyet ve hâkimiyetlerine erişmeleri fikirlerini telkîn etmiştir. Mehmed Emin Yurdakul, mürşidinin, "Sizde ne zaman kendilerini sevmeyen ve kendi şahıslarının olmayan insanlar yetişirse, o zaman kara gününüz ak olacak, düştüğünüz yerden kalkacaksınız!" sözünü hiç unutmamıştır. *Makâlât-ı Cemâliye*'sindeki fikirleri, onda birer nasihat tesiri uyandırmış, "Kur'ân-ı Kerîm" adlı şiirini onun düşüncelerinden ilham alarak yazmıştı. "Cenge Giderken" adlı meşhur şiirini Şeyh'e okuduğu zaman, "İşte, asıl sizin edebiyatınız budur!" diyen Efgânî tarafından bu yolda şiirler yazmağa teşvik edilmiştir. Efgânî'nin, Mehmed Emin Yurdakul'a teveccühü olduğunu, ona, *er-Red Ale'd-Dehriyyîn* adlı eserini, güzel bir fotoğra-

Frenk terbiyesi ile rûhu fesada uğramamış, memleket saygısını, geçmişlerin sevgisini unutmamış, böyle sağlam bir Türk'ün yanında onun erkek rûhu, dindar sözleri arasında büyüyordu. Salih Reis'in babası da yine bir ığrıb reisi Halîm Ağa idi. Şâirin cedlerini, millî yolu niçin kabul ettiğini anlamağa çalışırken ehemmiyetle zikrettiğimiz gibi, anasının, Edirne taraflarında Uzunca Ova'daki Hasköy'den olduğunu kaydetmeğe lüzum vardır; hattâ evinin sâkin köşelerinde Anadolu Türk şarkılarını, eski Anadolu masallarını söyleyen karısı, Şebin-Karahisarlı, Anahtar-Ağası'nın, yani eski kalenin anahtarlarını saklayan koyu bir Türk'ün soyundan gelmiş temiz yürekli, faziletli bir Türk kadınıdır." (*Güne Bakan*, Ankara 1929, s. 58 v.d.). Emin Bey'in hayatı hakkında yeni bilgileri içine alan araştırma, Ulug İğdemir tarafından yazılmıştır (*Aylık Ansiklopedi*, nr. 10, Şubat 1945).

fını hediye etmesi de göstermektedir.² Mehmed Emin Yurdakul'un, Efgānî'nin fikirlerine bu hayranlığı ömrünün son yıllarına kadar sürüp gitti; ölümünden bir yıl önce basılan bir "mülâkat"³ındaki şu sözleri bunu açıkça gösteriyor: "Cemâleddîn, şüphe yok ki, bu son asrın en büyük inkılâpçılarından biridir. Bu büyük adamın ideali, İslâm milletlerini yeni yolda, hurâfesiz tedrislerle mânevî bir kudret vererek yeni hayata doğru götürmek ve Garb'ın emperyalizmi altında esir ve mahkûm milletleri ayaklandırarak isyan sayhalarıyla hürriyet ve istiklâllerine kavuşturmak ve bunlarda bir İslâm Birliği yaratmaktır. Nitekim bu idealinin birinci kısmını Mısır'da tahakkuk ettirmeğe çalışarak, Mısır Müftüsü Şeyh Muhammed Abduh gibi büyük ve yeni ruhlu âlimleri yetiştirdiği gibi, ikinci kısmını da tahakkuk için Paris'te Şeyh Muhammed Abduh ile birlikte çıkardığı *el-Urvetü'l-Vuskâ* adlı gazetesıyla çalışmıştı. Cemâleddîn yanında bulunanların ruhlarını hürriyet aşkı ile tutuşturur, her çeşit zulüm ve istibdâda karşı kalplere kin ve husûmet koyardı. O, dünyayı bir mâlikâne yapmak istyenlerin amansız düşmanı olduğu gibi, milletlere kahr ve şiddetleri altında can çekişme hayatını yaşatan zâlim hükümdarların da affetmez bir hasmı idi. O, herhangi bir yolda bir zulüm ve kahr haberi alacak olursa, dişlerini gıcırdatır ve ellerini sıkardı, gözlerinde şimşekler çakardı; ayağa kalkıp gezinmeğe başlar, birdenbire durarak gülüyor gibi bir sesle, "Allah'ım, biliyorum ve inanıyorum ki her yerde hâzır ve nâzırsın; lâkin zulmün bulunduğu yerde de varsın!" derdi. "Kendisinin inkılâpçı rûhundan alev alanlar, onu, susamış bir yolda derin bir vecd ile dinlerler ve bu rûhun esrarlı tesiri altında bulunurlardı. Bittabi bunlardan birisi de benim; lâkin ben, yukarıda da söylediğim gibi, kendi Tür'umda, kendi ideal Tanrı'mdan vahiy ve ilhâmımı almış ve vahiylerimi şiirlerime geçirmiştim. Nitekim benim, Türk edebiyatı için dönüm, Türkçülük için bir başlangıç olan "Cenge Giderken"im, *Türkçe Şiirler*'den önce *Asır* gazetesinde basılmıştı." diyor.³ Zulme mahkûm milletlere ve

² Daha çok bilgi edinmek için bk. Prof. Elie Kedourie, *Afghānî and 'Abdūh, An essay on religious unbelief and political activism in modern Islām* adlı eser hakkında tenkitli bibliyografya (Fevziye Abdullah Tansel, *Belleten*, C. XXXII., nr. 125, Ocak 1968, s. 89, 91).

³ İsmail Hakkı Baltacıoğlu, "Mehmed Emin Yurdakul İle Konuştum" (*Yeni Adam*, nr. 452, 26 Ağustos 1942). Emin Bey yine bu konuşmasında, "Ben muallimleri, peygamberlerin yollarında yürüyen azizlerden olarak tanırım. Bir gün Şeyh Cemâleddîn merhûma sormuştum: "Dinde kaç gaye vardır" diye. Dinde üç gaye vardır:

esarete karşı isyankâr fikirlerini, insanlığın ve milletlerin adalete, hürriyete kavuşmaları hususunda dileklerini içine alan ve 1919'da neşrettiği "Dua" adlı şiirini Efganlı Cemâleddîn'e ithaf eden Mehmed Emin Yurdakul'un, onun tesirinde kaldığı bütün bu izahlardan sonra açıkça anlaşılır; ancak, Efganlı Cemâleddîn ile tanışmadan önce, yirmi bir yirmi iki yaşında iken, edebiyatımızın en mühim şahsiyetleri ile temasa geçtiğini, *Fazilet ve Asâlet* isimli mensur eserini neşretmiş bulunduğunu da unutmamalıdır.

Mehmed Emin Yurdakul, *Fazilet ve Asâlet*'i, neşrinden önce Recâizâde Mahmud Ekrem'e, Said Bey'e, Abdülhak Hâmid'e ve Muallim Nâcî'ye göndererek bu ilk eseri hakkında mütâlealarını istemiştir. İlk ikisi mensur, sonuncular manzum takrizlerde, hakiki asâlet ve faziletin soydan gelmekten daha çok, o kimsenin mânevî olgunluğu ile kendini gösterebileceği yolundaki fikirleri, mantıkî ve selis ifadesi takdir ediliyordu.⁴ Mehmed Emin Yurdakul'un, ilk eserine dâir neler düşündüklerini öğrenmek üzere seçtiği Recâizâde Ekrem, Said Bey, Hâmid ve Nâcî, herhalde eserlerini okuduğu ve üstad tanıdığı kimselerdir.

Edebiyatımızda dilde ve vezinde Türkçülük cereyanları, Mehmed Emin Yurdakul'dan asırlarca önceden başlar. XVI. asırda Edirneli Nazmî ve Tatavlı Mahremî'nin şiirlerinde yabancı kelime kullanmaksızın Türkçe mazmunlarla şiir yazmak, bu sâfi Türkçe cereyanı, Tanzimat devrinde yeniden canlanmış, Şinasi ve Nâmık Kemal, Ziya Paşa, Âkif Paşa, az da olsa bu yolda örnekler vermişlerdir. Emin Bey'in yetiştiği çağlarda tarihî Türkçülük, dilde Türkçülük cereyanı

Fikirleri aydınlatmak, huyları düzeltmek, yüreklere fazilet ve adaleti sokmak!" demişti. Ben, işte Cemâleddîn'in din nâmına peygamberlere ait olarak söylediği bu üç gayenin talim ve terbiye nâmına muallimler tarafından yapılmakta olduğunu görmekle ve kendilerini hayatın debdebe ve şa'şaaşından, zevklerinden uzak buludurarak idealin kutsal mâbedi demek olan okullar içerisinde, mahrumiyetler içinde yeni nesli yetiştirmek suretiyle yaptıkları için çok büyük ve azîz görünen ve kendilerini yaratıcı kudretler olarak bulurum. Şunu da sözüme katmak isterim ki, inkılâplar birer ideal, birer mücadele, birer hasret hâlidir. İdealin gerçekleşmesi, mücadelenin zafer olabilmesi, hasretin vuslatı inkılâbı yeni fikrin, yeni rûhun, yeni insanların muhtaç olduğu için, bu yeni insanları yetiştirmek bakımından da bu azîz mürebbî ve mürsitlerde inkılâbın en büyük ferdi ve kahramanı şerefini görebilirim." diyor.

⁴ Kostantaniye, Matbaa-i Ebûzziyâ, H. 1308 (1891). Emin Bey hakkındaki neşriyatın çoğunda bu eserin basımı 1890 gösterilirse de, *takriz*'lerin altındaki tarihlerden, msl., Muallim Nâcî'nin *takriz*'inin altındaki 27 Kânûnevvel 1316 (8 Ocak 1891) tarihinden, 1891'de basıldığı açıkça anlaşılır.

Kronoloji Cedvelleri

Aşağıdaki kronoloji cedvellerinden ilkinde, Mehmed Emin Yurdakul'un bu ciltte mevcut 142 şiirinden 103'ünün ilk basım tarihleri tesbit olunmuştur; bunlardan ancak pek azının, ileride, daha önceki bir basımına rastlamak ihtimalinin bulunduğunu da hatırlatalım. Bunlar dışında kalan bazı şiirlerinin basım tarihleri bizce biliniyorsa da, daha önce neşredildiğinden hiç şüphemiz olmadığı için, bu gibi manzumelere aşağıdaki cedvelde yer vermedik.

Hemen bütün muharrir ve şairlerimiz gibi, Mehmed Emin Yurdakul'un da, muhtelif şiirleri şöyle dursun, bunları içine alan eserlerinin bile tam ve doğru listesi neşredilmiş değildir. Aşağıdaki cedvellerden ikincisinde şiir kitapları ilk basım tarihlerine göre kronolojik sıralanmıştır; bu tarihleri tesbit ederken, sadece, eserlerin üzerindeki kayıtlardan değil, icâbeden başka vesikalardan da faydalandık. III. Cedvel, şiirlerin yazıldıkları tarihe göre tertiplenmiştir.

Gerek I., gerek II. ve III. cedvelde, şiirlerin ve bunları içine alan eserlerin muhtelif basımları pek tabii olarak gösterilmemiştir; kitabın sonundaki *Notlar* bölümünde bu hususta geniş ölçüde bilgi vermiş bulunduğumuzu da ilâve edelim.

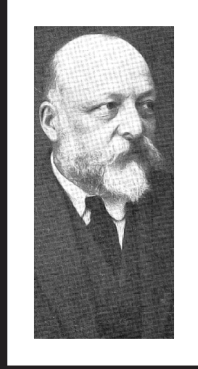
I. Şiirlerin İlk Basım Tarihlerine Göre

1895

NU.			SAYFA
CV.	5 Teşrinievvel, 1311/18 Ekim	Köyde Fırtına	335

1897

III.	15 Mayıs, 1313/ 27 Mayıs	<i>Yunan Sınırını Geçerken</i>	24
IV.	15 Mayıs, 1313/27 Mayıs	<i>Tırhala Kal'ası'na Bayrak Dikdikten Sonra</i>	25

I
TÜRKÇE ŞİİRLER

Türk karındaşlarına çoban armağanı çam sakızı

Edîb-i Kadrdân Efendim,

Lutf-i hitâb-ı âlînize mazhariyetle bahtiyârim. Gönderilen şiirleri okudum. Ruhlarımızın en derin, en mahfî köşelerinde beslediğimiz mahabbet-i vataniyyenin her biri bir nâle-i âteşîni, askerlerimizin mübâşir ve muvaffakı olduğu emr-i meşrû-i cihâdın her biri bir terâne-i dilnişîni olan manzumâtınızı şimdi ilk defa okumuyorum. Bendeniz bu pâkîze eserleri bundan evvel sahâyif-i matbûâtta da seve seve, sevine sevine okumuş, muârefesiyle henüz şerefyâb olamadığım nâzım-ı hamiyetmendini gâibâne tebrik etmiş idim.

Bendeniz zannederdim ki o mübârek, o rakik hisleri o tarz-ı beyân, o usûl-i nazm ihâtadan kâsırdır. Zannımın hakîkattan uzak kaldığını bu tabîî eserler bana anlattı. Gerçek değil midir ki ölmüş analarımızın mahfaza-i sâmiamızda bir tanîn-i medîd ve hazîn bırakıp geçen sâde, tabîî hitaplarından daha latîf, onlardan daha şirin, onlardan daha âhenkdâr, onlardan daha müessir ve müfekkir, hâsılı onlardan daha ruh-nevâz bir söz, bir şiir bulamayız.

Hazret-i Kur'ân — ki *Ümmü'l-Kitâb*'tır— dünyaca saadetimizi, ukbâca selâmetimizi mütekeffil ne varsa hepsini câmidir. Kazâyâ rızâyı, ahkâm-ı mukadderât-ı ilâhiyyeye karşı kemâl-i teslimiyeti bize ilham ve ifhâm eden odur.

O *Kelâm-ı Kudsî*, o *Beyân-ı Semâvî* ne âlî bir mu'cize-i rahmet-âsârdır ki fûnûn ve zunûn-ı beşeriyeyi karşısında dembeste-i acz ve meskenet bırakan nice nice dermansız dertlere, nice nice müşkül belâlara çâresâzdir. İlet ve hikmetini derk edemediğimiz felâketlerin, musibetlerin, âfetlerin, âteş-i hayat-sûziyle yüreklerimiz cayır cayır yandığı zaman onlara Kevser-rîz-i tesliyyet olacak ancak *Hazret-i Kur'ân*'dır. Odur ki bize bizi bildirir; odur ki bize bizi bildirmekle Yaradan'ımızı da tanıtır.

Âh, ben ne söylüyorum; a'cezlerden âciz iken benim o *Kitâb-ı Mübîn* hakkında senakârılığa kalkışmaklığım küstahlıktır; fakat zât-ı âlîniz ne güzel söylüyorsunuz:

*Bu Kitâb'tır: Her insana için dışın öğretin;
Gökte, yerde, tende, canda bir Yaradan sezdiren.*

.....
.....

*Bu Kitâb'dır: Yürekleri iyilikle besleyen;
"İl bağına girme!" diyen, dost yarasanı bağlatan.
Bu anadır: Her öksüze, "Yavrum!" diye sesleyen;
Nice canlar kardaş eden, birbiriçün ağlatan.*

İşte ilk defa gördüğüm bu manzumeniz de serâpâ lâtifdir; çünkü serâpâ tabîî, serâpâ âlimâne, ârifânedir.

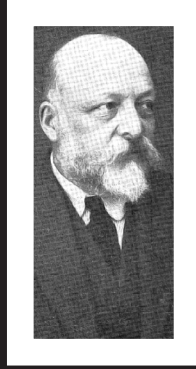
Bu eserleri bastırıp dağıtmak, hâsılâtının bir kısmını şühedâ ailelerine tahsis etmek arzû-yı peygamber-pesendânesini beyandan sonra buyuruyorsunuz ki, "Doğru yolda mı yürüyorum? Yoksa uçurumlara mı düşeceğim?" Bunu bendenizden öğrenmek hususunda gösterdiğiniz nezâket, arz-ı mahviyet için ise çok, ibrâz-ı iltifat için ise yine çoktur. Yürüdüğünüz yol ise itikâdımca o kadar doğrudur ki sâliklerini dünyada, ukbâda Cennetü'l-Mevâ-yı fevz ve necâtın küşâde bâb-ı kabûlüne îsâl eder. Elbette emîn olmalısınız ki hüsn-i niyetiniz mebrûr, sa'y ve himmetiniz meşkûrdur.

Şu sevgili vatanı şerr-i a'dâdan siyânet yolunda kurban olmaktan aslâ yüz çevirmiyen sulâfe-nûşân-i şahâdetin, o asdika-i devletin, o fedâkârân-ı milletin, o ahyâr-ı ümmetin, dediğiniz gibi, "boyunları bükük, gözleri yaşlı" yetimleri, zevceleri için bizler lüzûmu kadar ağlayabilsek onların yüzleri belki biraz gülerdi!

İltifât-nâmenizi teveccüh-i edîbânenizin bir yâdigâr-ı kıymetdârı olmak üzere saklayacağım. Manzûmâtınızı hâlisâne takdirât ve tebrikâtuma terdifen îade ve takdim ediyorum. Teveccühât-ı kalbiyyenizin minnetdârıyım.

Bâkî ihlâs ve hürmet efendim.

*Büyükada — Fî 25 Haziran, sene 1313
Recâizâde Ekrem*

II
TÜRK SAZI
YARALAR VE SARGILAR

*Büyük İrkıma,
Mehmed Emin*

X.

BENİM ŞİİRLERİM

Sen kalpsizsin; hani senin gençliğinin hayatı?
 Aşkларım mı? Bir nefesle solabilen bu şeyler,
 Bir yanardağ ateşiyile kömür gibi karardı;
 Şimdi ise yerlerinde bir sıtmalı yel eser.

Evet, benim her şi'rimde yılan dişli diken var;
 Sizler gidin, bal verecek yeni açmış gül bulun.
 Belki benim acı sesim kulakları tırmalar,
 Sizler gidin, genç kızların türküsüyle şen olun!

Varın sizler, onlar ile korularda el ele
 Gezin, gülün, bir çift bülbül aşkı ile yaşayın;
 Yalnız kendi, yalnız kendi rûhunuzu okşayın!

Zavallı ben, elimdeki şu üç telli saz ile
 Milletimin felâketli hayatını söyleyim;
 Dertlilerin gözyaşını çevrem ile sileyim!...

XI.

ZAVALLILAR

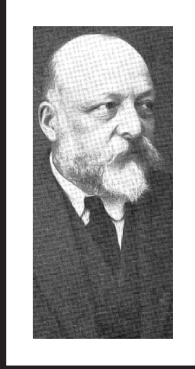
Köy muhtarı beş yıl evvel kur'a çeken oğluğun
Üç-dört köyü üst-üstüne aratarak birkaç gün
Yetim, yoksul, yosma, güzel bir kızcağız bulmuştu.

O yetimcik kocasını kurtararak askerden
Bu ocağa "Evim!" diye sevinerek girmişken
Biraz sonra bir ortağın beslemesi olmuştu.

Bir yıl var ki dirlik yüzü görmemekte zavallı;
Bir yıl var ki bir dul gibi yürek yanık, göz yaşlı;
Bir yıl var ki ishak gibi âh etmede her gece..

Bir yıl var ki ırgat gibi bayırların sırtında;
Bir yıl var ki hayvan gibi yumruk, sopa altında.
Şimdi ise kovulmaklık isteniyor bu evce!..¹

¹ Krş. *Bahçe*, şiirin başında, *Delikanlılar*'a ithâfi vardır.

III EY TÜRK UYAN

*Ey Türk ırkı, ey demir ve ateşin evlâdı,
Ey binlerce yurt kuran, ey yüzlerce tac giyen,
Ey dünyaya efendi olmak için doğan sen!
Tanrı senin alnına bir kara baht yazmadı!..*

LXXXIII.

EY TÜRK UYAN

*Ey kardaşlar uyanın,
Şu Türklük'e can verin;
Hep arılar kovan'ın;
Turan-ili Türklerin!..
Türk Yurdu'na*

Ey milletim! Sen bundan tamam beş bin yıl evvel
Altaylar'da yaşarken
Tanrın sana dedi ki, "Ey Türk ırkı, bu yerden
Güneşlere süzülen kartal gibi uç, yüksel!
Senin her bir kuvveti râm edici ellerin
Bütün mağrur başlara yıldırımlar saçacak;
Sana Çin'in, İran'ın, Hind'in, Mısır'ın, her yerin
Er isteyen tahtları kollarını açacak!"

Sen bu sesin önünde rüzgâr gibi dolaştın;
Sert yelesi dikilen arslan gibi savaştın.
İlk filleri tanıyan
Yaşlı Alpler, Kafkaslar..
Tufanlarla haykıran
Eski Niller, Araslar

Senin gibi bir yiğit ve bir ulu milleti
İnsanoğlu doğduğu günden beri görmedi.

Sen her yerde fütûhat türküleri çağırdın;
Kara Hanlar, Oğuzlar,
Attilalar, Cengizler, Timurlenkler, Yavuzlar
Senin geniş göğsünü kabarttıran ecdâdın.
Sen tuğunu diktiğin üç dünyanın üstünde
Beyaz, siyah ırkların dillerinde anıldın;
Şark'ın, Garb'ın yüzlerce putlarının önünde
Kılıç ile kalkanın bir Tanrı'sı tanıldın.
Tahtlar yıktın; lâkin sen mihrâblara kol gerdin;

Taşlar aldın; lâkin sen milletlere hak verdin.
 Sen de kanlı meydanda
 Bir yakıcı ateştin;
 Lâkin başka zamanda
 Isıtıcı güneştin;

Toprağında ne zâlim¹ engizisyon pençesi,
 Ne de kanlı,² mâtemli Saint-Barthelemy gecesi!..

Senin rüyan yalnız mülk fetheylemek değildi;
 Sana ilmin, hikmetin..

Sana aklın, mantığın.. Sana şîrin, sanatın
 Bütün mağrur³ surları, tākları da eğildi.
 Senin her bir kervanın İsfahan'dan, Pekin'den
 İncilerden değerli metâ'ları taşırdı;
 Korkunç Gobi çölünden, İskender'in seddinden
 Fikri, dini, her şeyi senin gücün aşırıdı.
 Sen dünyaya inkılâb tohumları⁴ serpendin;
 Terakkînin çiftçisi, hasatçısı hep sendin.
 Senin büyük Fârâbî'n,
 İbn Sinâ'n, Mevlânâ'n,
 Zemahşerî'n, Buhârî'n,
 Daha birçok ulemân

Taassuba, vahşete, cehle yumruk vurdular⁵
 Muhammed'in yurdunda medeniyet kurdular.

Sen idin ki Şark'ta bir Türk dünyası yarattın;
 Onu altın kubbeler
 Gök-çinili mihraplar, işlemeli türbeler,
 Medreseler, çeşmeler, köprülerle donattın.
 Senin yalnız Orhun'un, Semerkand'ın, Turfan'ın
 Nasıl büyük bir millet olduğunu anlatır;
 Bu illerin her taşı, her duvarı Turan'ın
 Yaşadığı şerefli asırları parlatır.

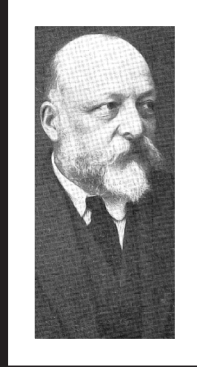
¹ Krş., *birinci basım*, vahşi

² Krş., *aynı basım*, Ne de âhli, feryadlı

³ Krş., *aynı basım*, yüce

⁴ Krş., *aynı basım*, tohumunu

⁵ Krş., *aynı basım*, karşı durdular

IV
TAN SESLERİ

*Ey yeni Turan, sevgili ÷lke,
Söyle sana yol nerede?*

Halide Edib

Yüce sanatkâr şehzademiz devletli, necâbetli Abdülmecid Efendi tarafından bilhassa şiir için yapılarak armağan edilmiştir.

LXXXIV.

AÇ BAĞRINI BİZ GELDİK

1.

Kurtarıcı Ordumuza ve Kahraman Başbuğu'na¹

Bugün yerli tarifin başladığı bir gündür;
 Açtığımız bayraklar,
 O canavar Ruslara mahkûm olan topraklar,
 Zulm altında inleyen esir Türkler içindir.
 Biz de, zindan ve zincir yaratmayan Tanrı'nın
 Halâs için dünyaya gönderdiği erlerimiz;
 Şark'a büyük bir devir hazırlayan yarının
 Rüyasına can vermek yeminini ediniz!..²

2.

Ben bir kara saatte teselliler ararken,
 Bana asil ırkımın destanını söyleyen
 Aziz Kökçü, kalbimin tellerine dokundu;
 Benim çorak rûhuma bir mukaddes aşk sundu
 Ve dedi ki, "Türklüksün
 İlk beşiği, vatanı, şu saf ufkun altında
 Senin garip gönlünün
 Özlediği cennetler bu dağların ardında!"

3.

Âh, bu yerler, bana bir mâbet³ kadar uludur;
 Bur'da her dağ tepesi,
 Her karanlık uçurum, her loş kaya gölgesi
 Akisleri susmayan sesler ile doludur.

Bu illerde her hisar, her taş sütun, her türbe
 Bana tunçtan ruhların⁴ tarihini nakleder.

¹ Mehmed Emin Yurdakul tarafından basılmak üzere Türk Tarih Kurumu'na verilen metinde, her iki basımda mevcut bu ithaf kaldırılmıştır.

² Krş., *aynı metin*, bu ve ikinci kıt'a kaldırılmıştır.

³ Krş., *aynı metin*, dünya

⁴ Krş., *aynı metin*, Bana büyük ecdâdın

Bu yurtlarda her duvar, her yosunlu harâbe:
“Bizde yatan kırk çeşit medeniyet sizin!” der⁵.

3.

Ve onları söyler ki, yedi gökten haykıran,
Eski büyük Roma'nın kartalları asrından⁶
Daha şanlı devirler⁷ bütün bende uyanır;
Gözlerimde beş bin yıl dirilerek canlanır.
Ben o zaman önümde
Kurulacak devletler, altın tahtlar⁸ görürüm
Ve imanlı göğsümde
Türk ruhûmu bularak ileriye yürürüm.⁹

4.

Ey sevgili memleket
Aç bağrını biz geldik;
Sana necat, hürriyet
Vermek için yükseldik.

5.

Aç bağrını Oğuz'un
Toprakları can bulsun;
Evlatların Moskof'un
Zincirinden kurtulsun.

6.

Rüzgâr, tipi, fırtına.. Bir şey beni râm etmez;
Gökler, yerler açılsa..
Üzerime tûfanlar, yanardağlar saçılsa
Benim erkek gövdemin bir kılını titretmez.

Ben oyum ki, kanıyla övündüğüm ecdâdım
Titretici şeylere bir defa¹⁰ diz çökmemiş;

⁵ Krş., aynı metin, üçüncü kıt'ayı teşkil etmektedir.

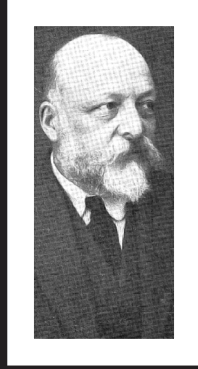
⁶ Krş., aynı metin, Asırlara büyüklük türkülleri çağırın

⁷ Krş., aynı nüsha, nice şanlar, şerefler

⁸ Krş., aynı metin, memleketler

⁹ Krş., aynı metin, dördüncü kıt'ayı teşkil etmektedir.

¹⁰ Krş., birinci basım, hiç bir gün

V
ORDUNUN DESTANI

*Öz Türklere esirgeyen Ulu Tanrı, şu kılıcı
Zafer sunan nefhasıyla şanlar için takdis etti;
Ona, sınır toprağına basanları doğratıcı
Bir gazaplı intikamla, bir affetmez kin öğretti!*

LXXXVI.
ORDUNUN DESTANI
I.

Çanakkale Kahramanlarına

Bugün hakan¹ seferberlik ilân etti;²
Üç devlete cenk topları gürüldetti.

Aziz yurdun vakur sesli davulları
Babaları, kardaşları, oğulları
 Ay yıldızlı al bayrağın
O mukaddes gölgesine çağırıyor;
“Ey Gâziler!” söylenilen³ her sokağın
İçer’sinde “Harbe!” diye bağırıyor

Millî şair altın sazın⁴ tellerinde
 Şiirlerle⁵ cengi övsün;
İş ustası kızgın örsün üzerinde
 Has çelikten kılıç dövsün.⁶

Bugün Şark’ın nûr yüzüne mâtem çökmüş;
Bir el onun altınına kurşun⁷ dökmüş.

Felâketli zamanlarda feryâd eden,
Bize göğün seslerini işittiren
 O mübârek Tanrı-dağı,
Ulu Kâbe derin derin iniliyor;
Kafkas-yolu, Şat-vâdîsi, Nil-ırmağı,
Boğaz-önü kurtarıcı er istiyor.

¹ Krş., Türk Tarih Kurumu, *aynı metin*, Bugün millet

² Krş., *aynı metin*, eserin iç ve dış kapağındaki kıt’a ve *Çanakkal’a Kahramanları*’na ithâfı çıkarılmış, *Ordudan Bir Ses* adlı şiirden sonra ve *Ordunun Destanı* başlığıyla *Türk Sazı*’na alınmıştır.

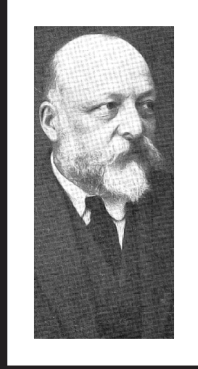
³ Krş., *birinci basım*, Çocukların kaynaştığı

⁴ Krş., Türk Tarih Kurumu, *aynı metin*, tunç sazının

⁵ Krş., *aynı metin*, Şiirlerle, destanlarla

⁶ Krş., *aynı metin*, Has çelikten bize keskin kılıç dövsün.

⁷ Krş., *aynı metin*, Bir el onun bal ömrüne agu

VI
DİCLE ÖNÜNDE

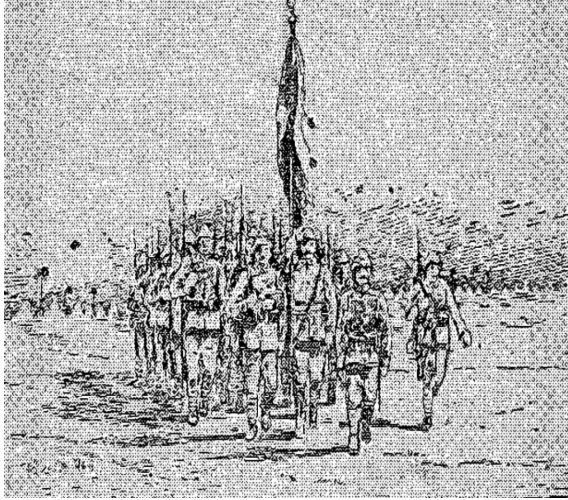
LXXXVIII.
DICLE ÖNÜNDE

I.

Kahraman Irak Ordusu'na

Düşüyordu, ilk akşamlar;
Dereleri hayaletler bürüyordu.
Kararmıştı solgun çamlar;
Dev gölgeler ufka doğru yürüyordu.

Bu, sanki bir sert rüzgârdı;
Titriyordu Erzurum'un ovaları.
Yıldırımli bulutlardı;
Gürlüyordu Palandöken kayaları.

Çağılıtlar diniyordu;
Bu geçerken ak köpüklü ırmaklardan
Canavarlar siniyordu;
Bu yürürken dik adımla uzaklardan.
Biliyordu, gür sesinden
Onu, beyaz saçlı, yüksek Araratlar.

Tanıyordu, çehresinden
Onu, eski Karasular ve Fıratlar.

Dün Pasinler üstündeydi;
Azerbaycan tozu vardı üzerinde.
Kafkaslar'ın önündeydi;
Geçmişlerin oku vardı ciğerinde.

Derinlere bakıyordu;
Kükürüyordu Kars'ın kanlı heykeline.
Gözünden yaş akıyordu;
Ağlıyordu, esir dünya güzeline.

Ağlıyordu: İlhan'ına,
Çağatay'a, Altın-ordu Devleti'ne.
Ağlıyordu: Turan'ına,
Nâdirler'in, Timurlar'ın milletine.

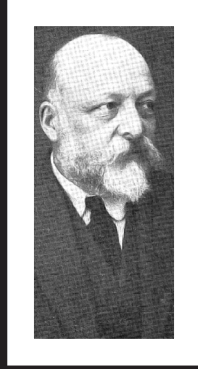
Diyordu ki, "Unutmadım;
Doksanüçler benim yanık yüreğimde.
Kinlerimi uyutmadım;
Öçlerimin kılıcı bak, bileğimde!.."

Bir uğursuz haber geldi,
Sanki güldü baykuşların kahkahası.
İki acı ses yükseldi,
Uğuldadı bir cellâtle dul sadâsı.

Biri sanki cehennemdi,
Helda yanardağı gibi yanıyordu.
Biri mazlum bir âlemde,
Kerbelâ'nın¹ çölü gibi kanıyordu.

Buna karşı hep boğuldu:
Kasırgalar, bin taş döğen çağlayanlar.

¹ Krş., *Birinci basım*, O Kerbelâ

VII
HASTA BAKICI HANIMLAR

LXXXIX.

HASTA BAKICI HANIMLAR

1.

Hilâl-i Ahmer Hanımlarına

Ey Tanrı'nın¹ aşkından yaradılmış nûr çehreler.,
 İyiliğe ömrünü vakfeleyen hemşireler,
 Faziletin öz kızları!
 Sizin asil alnınız Şark'ın altın bir seheri;
 Gözleriniz Filistin çöllерinin yıldızları;
 Okşayıcı nefhanız o peygamber-çiçekleri.

2.

Yer yüzünün kanatsız melekleri sizlersiniz,
 Güvercinler gibi saf, aylar gibi dilbersiniz.
 Mehtaptaki nûra benzer
 Göller gibi uyuyan ruhunuzun rüyaları;
 Dalgalarla dövülen sadeftteki ak inciler
 Her cefâya katlanan kalbinizin sevdaları.

3.

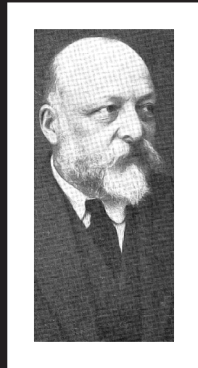
Hastahane, bu çatı.. Merhametin ocağıdır;
 İnsanlığın düşküne bir açılmış kucağıdır.
 Şefkattendir temelleri
 Bu göklere yalvarır gibi bakan aziz yerin;
 Bu çeşmeden akıtmış, muhabbetin pâk elleri
 Âb-ı hayat içiren ballarını Kevserler'in.

4.

Bu, zavallı dulların, yetimlerin bir ma'bedi;
 Bur'da yanan ışıklar² uzakların tek ümidi.
 Hasretlerle tavâf eder

¹ Krş., Türk Tarih Kurumu'na basılmak üzere verilen tashihli nüsha, Ey insanlık- Hastata Bakıcı Hemşireler; ilk sayfadaki Hilâl-i Ahmer Hanımlarına ithâfi kaldırılmıştır.

² Kr., *birinci basım*, kandiller

VIII
TURAN'A DOĞRU

XC.
NİNNİ

Turan'ın Aziz Kızlarına

Ninni yavrum, sesler sustu ninni;
Göğsüme ay gibi yaslan ninni;
Gümüş göller gibi uyu ninni;
Mahmur seher gibi uyan ninni.

Ülker sana parıldasın ninni;
O, tâli'in çerağıdır ninni;
Altay seni kutlulasın ninni;
Bu Türklük'ün Tur-dağı'dır ninni.

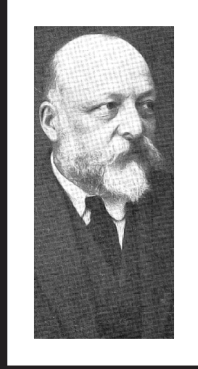
Ninni bir ak-doğanımsın ninni;
Bingöller'in baharısın ninni;
Boğa-dağı ceylanımsın ninni;
Bozkırların rüzgârısın ninni.

Pâk sütümü em, arslan ol ninni;
Aşklar sunsun bağrım sana ninni;
Kurtarıcı kahraman ol ninni;
Ömür versin Tanrım sana ninni.

Ninni, vatan sefil kalmış ninni;
Bak Irak'ın bağı yanık ninni;
Rumeli'yi yaslar almış ninni;
Anadolu ıssız, yıkık ninni.

Kafkas, yetim toprağıdır ninni;
Bu yurtları unutma sen ninni;
Ceyhun dertli ırmağıdır ninni;
Gözyaşını kurutma sen ninni.

Ninni ıssız ocaklar var ninni;
Zindan olmuş şehirler var ninni;

IX
İSYAN VE DUA

C.

İSYAN

Halide Edib Hanımefendi'ye

Ben, en büyük elemeler diyarının yolcusuyum;
Gözlerimde o korkunç yangınların akisleri,
Ayağımın altında gözyaşları, kan izleri..

İki elim yüzümde çılgın gibi koşuyorum;
Haykırıyor ardımdan ölümlerin kemikleri,
Beldelerin bir kanlı ağız gibi delikleri.

Güneşlere, aylara, yıldızlara düşmanım ben;
Zîrâ bunlar dünyaya gece gündüz nûr veriyor,
Bana viran beldeler, solgun yüzler gösteriyor.

Siyah, renkli örtüler istiyorum ifritlerden;
İstiyorum göklerden katran gibi bulutları,
Geceleri, sisleri, kefenleri, tabutları.

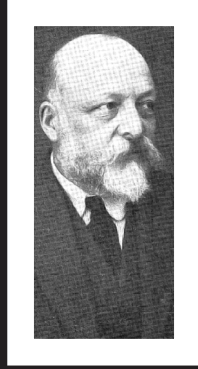
Baykuşların gözüyle bakıyorum dünyalara;
Harâbeler üstünde acı acı inliyorum,
Feryâdımın aksini mezarlardan dinliyorum.

Çarpıyorum başımı keskin taşlı kayalara;
Soruyorum ırkımın tâli'ini gecelere,
Şâhikaya, girdaba, uçuruma, göğe, yere.

Benim bakır çehremde kızgın çölün yanığı var;
Koşuyorum ırmaklar gibi siyah ormanlara,
Gözlerimin yaşını döküyorum kırk diyâra.

Karanlıklar içinden bağılıyor canavarlar;
Göğsü kanlı bir kartal gibi ufku yarıyorum,
Ümidimin kaybolmuş cennetini arıyorum.

Zîrâ bu gün yıkılmış bir vatanın üstündeyim;
Onun zâlim avcılar kaçırıldılar rahatını;
Kirlentiler saf, billûr ırmak gibi hayatını.

X
AYDIN KIZLARI

CII.

AYDIN KIZLARI

Bu hazin toprak da bir yaşlı ülke;
 Dâvud'un *Mezâmîr* çaldığı bir yer;
 Bur'da da sulara akseden gölge:
 Karanlık kubbeler, siyah serviler;

Bur'da da her çehre gurub üstünde
 Geceye bürünen akşam yıldızı;
 Bâbil'in kırmızı nehri önünde
 Bir yeni Kudüs'ün ağlayan kızı.

1.

İzmir'in Aziz Çocuğu Yakup Kadri'ye

Güneşin o ölgün çehresi soluk,
 Bir kanlı toprakta yatan kahraman.¹
 Önünde ifritler bekleyen ufuk
 Kapısı demirden bir siyah zindan.

Akşamın gözünde parlayan ışık
 Harâbe üstünden bakan bir puhu;
 Derinden derine² gelen hıçkırık
 Sâhilde ağlayan³ denizin suyu.

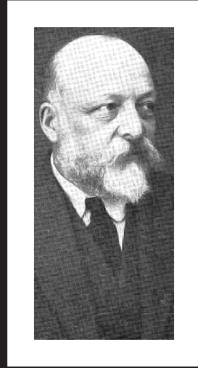
Köpüklü ırmağın erguvan rengi
 Yaralı aslanın saçının kanı;
 Sonuncu ezanın yanık âhengi
 Bir uçan kartalın göğe isyânı.

Dağların tepesi göklere yakın,
 Nisyâna götürülen bir ölüm yolu;
 Göz yaşlı vâdiler o akın akın
 Saçları dalgalı başlarla dolu.

¹ Krş., *Birinci basım*, Fildişi tahtından inen bir sultan

² Krş., *aynı basım*, Beldenin bağrından

³ Krş., *aynı basım*, Taşları ağartan

XI
ANKARA

CIV.
ANKARA

Türk Gençliğine

Ankara, gerçektir çok yüzler gördü;
Bu şehri zabt için fâtilhler seçti.
Bu şehir, başlara çelenkler ördü;
Bu şehrin içinden alaylar geçti.

Lâkin ey *Atatürk*, bu ünlü şehre,
Sana eş bir yiğit ayak basmadı;
Tarihi yazan el bur'da bir kerre,
Adına benzeyen bir ad yazmadı.

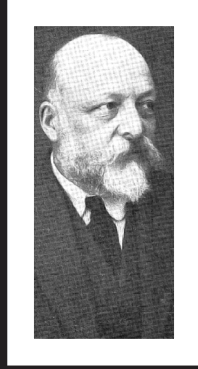
Zîrâ, sen bu şehre doğru girerken,
Ak saçlı esirler sürüklemedin;
Korkudan titreşip yola dökülen
Çocuğa, kadına, "Ölüm!" demedin.

Bu şehrin önünden sen, tiranlara
Tahkirler yağdırdın, yumruk uzattın,
Sezarlar rûhunu taşıyanlara,
Tanrılar gibi bir yıldırım attın.

Bu şehrin içinde Cumhuriyet'e
En halkçı bir ruhla ün kazandırdın;
Bir çölün üstünden insaniyete
Bir yeni İsparta doğdu sandırdın.

Bu şehrin fen, sanat timsalleriyle
"Bir fikir beldesi" diyerek kurdun;
Dehânın şî'r olan hayalleriyle
Bu şehri yontarak renk, nakış vurdun.

Bir eski dünyayı yıkmak isteyen
Dehânda yarının rûhunu buldun;
"Taassub ve cehli yık, devir!" deyen
Bir yeni dünyanın öncüsü oldun.

XII
DAĞINIK ŞİİRLER

CV.

KÖYDE FIRTINA

Fuad Bey'e

Kara bulut gökyüzünü her taraftan alıyor;
 Dumanlı dağ başlarına iniyor,
 Bütün kuşlar yuvalara sınıyor;
 Kırlar ıssız kalıyor.

O yemyeşil ovacıklar başka bir renk bağıyor;
 Tatlı sesli derecikler başka yolda çağlıyor;
 Bir karartı, bir mahzunluk, öf ne paslı karanlık!.

Durma çoban, sanırım bir bora var;
 Başın kaldır, şu kararmış göğe bak;
 Yıldırımlar, yağmurlar
 Yeri göğe katacak.

Çabuk topla sürünü sel almasın.
 Bir kuzucuk, işte, işte şurada
 Yalnız kalmış garip garip meliyor,
 Âh, bırakma, onu da al, kalmasın. .

Çılgınlarla bir sert, çılgın gün-doğusu çıkıyor;
 Hasta, soluk çiçekleri döküyor;
 Zayıf, çürük ağaçları söküyor;
 Birçok yerler yıkıyor;
 Evler, köyler zangır zangır duruyor;
 Köylülerin haykırışı dağa vuruyor;
 Bir gürültü, bir kıyamet, âh, yine mi viranlık?

Gürül gürül gök gürlüyor, birçok şimşek çakıyor;
 Yıldırımlar ulu ulu ormanları yakıyor;
 Dolu, yağmur hiç dinmeyip yağıyor,
 Coşkunseller yüce dağlar başları
 Üzerinde koca koca taşları
 Yuvarlayıp derelere yığıyor.

CXXXII.

HALK

*Balam ben Kerküklüyem,
Barhanam gam yüklüyem,
Felek vurdu kervanım,
Sandı ki devleti üyem.
Halk şiirlerinden¹*

1.

Ben halkım, bir eski ve dertli kulum,²
Sayısız yüz yıllar var ki bedbahtım;
Ayağım çarıksız, dikenli yolum,
Sırtımda ağır yük, bak, iki katım.

2.

Bir yoksul kadınım çocuğum hasta;
Doğuşta güzelim, hayatta çirkin;
Kapımı açan yok, yüreğim yasta;
Kurumuş mememde südüm: Kan, irin.

3.

Genç yaşta kocamış bir içli kızım;
Bak benim başımda saçlarım ak-pak;
Nekadar karaymış alnımda yazım;
Gelinlik duvağım kefen olacak.

4.

Bir câhil çocuğum, solgun yetimim;
Dilenmek san'atım, serseri adım;
Sokakta köpekler yoldaşım benim;
Her gece yattığım yer bir kaldırım.³

¹ *Kopuz* neşrinde bu kıt'a yoktur; şiirin başında, *Cumhuriyet Destanı'na Giriş* ifadesi vardır.

² Krş., *Kopuz* mecmuası neşri, Zavallı ben, halkım, bir dertli kulum; şiirin ikinci kıt'asıdır.

³ Krş., *aynı mecmua*, 2-4'üncü kıt'alar yoktur.

NOTLAR
ve
MUHTELİF İNDEKSLER

NOTLAR

I.

TÜRKÇE ŞİİRLER (s. 1-36)

Rusûmât Emâneti Evrak Müdürü Mehmed Emin, *Türkçe Şiirler*, Maârif Nezâret-i Celîlesi'nin ruhsatıyla tab' olunmuştur. Kostantiniye, 1316, Matbaa-i Ebüzziyâ.

Sayfa başları ve kenarları, her kıt'anın arası, şiirlerin bitiminden sonraki boşluklar çiçek ve muhtelif şekillerle süslenmiş olarak, kuşe kâğıda pek özenilerek basılan *Türkçe Şiirler*, Mehmed Emin Yurdakul'un ilk şiir kitabıdır. Notalarla, ressam Zonaro tarafından yapılan resimler dahil dört formadan ibaret bu kitabın üzerindeki 1316'yı gösteren basım tarihi acaba Hicrî mi, Mâlî midir; diğer ifadeyle, acaba Milâdî kaç tarihinde basılmıştır? *Türkçe Şiirler*'in basım yılı bazan 1898, bazan 1899 gösterildiği gibi, aynı eserde her iki tarihin kaydı, bu husustaki tereddüdü anlatır (Msl., Yusuf Akçura, *Türk Yılı*, İstanbul 1928, s. 379, 1899'da; Mehmed Emin Yurdakul, *Türk Sazı*, İstanbul 1969; *Önsöz ve Eserleri*, s. 9, not-1, 1898; s. 29, 158'de 1899). Mehmed Emin Yurdakul, bu eserini basılmadan önce devrin mühim şahsiyetlerine mütalealarını öğrenmek üzere göndermiş, onların bu münasebetle yazdıkları mektuplara eserinin baş kısmında yer vermiştir; bu mektuplardan en geçinin tarihi 13 Kânûmsânî, 1313'tür (25 Aralık, 1897). Öte yandan, Süleyman Nazif'in, basılmış bulunan *Türkçe Şiirler*'in kendisine gönderilmesi münasebetiyle şairimize yolladığı mektubun tarihi 4 Kânûnievvel, 1314'tür (16 Aralık, 1898). Bütün bunlar, eserin kapağındaki 1316 basım yılının, Milâdî

karşılığı 1899 olan Mâlî 1316 değil, 1898'e tekâbül eden Hicrî 1316 olduğunu ispat eder.

Bugüne kadar üzerinde hiç durulmayan bir mesele, *Türkçe Şiirler*'in ikinci basımı mevcut olup olmadığıdır. 1914'de neşredilen *Türk Sazı*'nın arka kapağının son sayfasında, *Şair'in Başka Eserleri* adı altında, "*Türkçe Şiirler* (manzum), ikinci defa ilâvelerle basılmaktadır"; *Ordunun Destanı*'nın 1915 basımında yine arka kapakta, aynı başlık altında, "*Türkçe Şiirler* ikinci defa basılacaktır" deniliyor. 1918'de tab' olunan *Zafer Yolunda* ile, 1919'da neşredilen *İşyan ve Duâ*'nın kapaklarının son sayfasındaki eserleri listesinde, "*Türkçe Şiirler*-İkinci defa basılmıştır;" "*Türkçe Şiirler*-Basılmıştır" ifadesi, bu eserin ikinci baskısı bulunduğunu açıkça anlatmaktadır. Diğer taraftan, *Türkçe Şiirler*'in sonunda *Hücum* adlı resmin altındaki, Ebüzziyâ tarafından yazılan, "Bu levha hadd-i zâtında çinkografının tarz-ı âdisiyle gayet fena yaptırılmış ve mukaddemâ *Servet-i Fünûn*'da bu sûretle tab'edilmiş olduğu halde, bu defa tab'a-i ülâsından daha âlâ temsil kılınmıştır" ifadesi de, bir bakıma, eserin ikinci baskısı bulunduğunu imâ ediyor. Emin Bey'in. Türk Tarih Kurumu'na bıraktığı nüshada, *Türkçe Şiirler*'in kapağının ilk sayfasına eklediği bir başka kapak, ötekinden yalnız tezyinî şekiller değil, renk bakımından da farklıdır; kırmızı, yeşil, siyah, sarı ve kahve renklerin kullanıldığı şekillerle süslenmiştir; bu dış kapağın üzerindeki yazının bir kısmı da, diğer basımındakinden başkadır: *Nâzımı: Rusûmât Emâneti Evrak Müdürü Mehmed Emin* deniliyor. Bu delillere dayanarak, *Türkçe Şiirler*'in biri ötekinden hiç farksız, basım tarihi olan 1316 da değiştirilmeksizin 1918 - 1919'da ikinci bir baskısı yapıldığı kanaatine varmış bulunuyoruz. Eserin tesbit ettiğimiz birinci ve ikinci basımları hakkında verdiğimiz bu bilgiden sonra, içine aldığı dokuz şiirin daha önceki muhtelif basımlarına, tercümelerine, vb. hususlara dair izahlara geçiyoruz:

- 22 I. Daha önce basılıp basılmadığı tesbit edilemedi. Manzum olarak Rusçaya çevrilmiştir (Minorsky, Yincze Frigyes, *Nacionalnyja Stichotvorenija Emin Beja*, Moskova, 1903, NU. 1, s. 9-10); bu eser, Moskova - İmparatorluk Âsâr-ı Atıka Cemiyeti Şarkiyat Şubesi çalışmaları üçüncü neşriyatının ikinci cildinden ayrı basımdır. Araştırmanın sonunda, Moskova — 24 Mart, 1903 tarihi vardır. Tercüme olunan şiirin önce Rus harfleriyle Türkçe metni, bundan sonra manzum Rusça metni verilmiş, her ikisi için aynı numara kullanılmıştır.
- 23 II. Diğer adı ile *Cenge Giderken*, Millî Asker Şarkısı'nın, Mâlî 1313'de (1897) *Asır* gazetesinde basıldığı kaydedilirse de, Selânik'te çıkan bu gazetenin tam koleksiyonunu görmek mümkün olamadı. 1897'de neşredilen ve Türk-Yunan Savaşı'ndan mülhem şiirleri içine alan eserdeki metni, aşağıda görüldüğü üzere, bilhassa nakarât mısraları bakımından çok farklıdır (Hacı Osman, *Neşâid-i Zafer*, İstanbul, İkdam Matbaası, H. 1315/1897, s. 47):

*Ben bir Türk'üm, dinim, cinsim uludur,
Sinem, özüüm ateş ile doludur,
İnsan olan vatanının kuludur,
Türk oğluyum, evde durmaz giderim.*

*Ner'de olsa düşmana baş kaldırtmam,
Ertuğrul'un bayrağını aldırtmam,
Vatanıma ben onları saldırtmam,
Tanrı-evi viran olmaz giderim.*

*Bu topraklar ecdadımın ocağı,
Evim, köyüm hep bu yerin bucağı,
İşte vatan, işte Tanrı-kucağı
Ana-yurdun alan olmaz giderim.*

*Mevlâm şahit, duracağım sözümde,
Vatanımdan başka şey yok gözümde,
Milletimin sevgileri özümde,
Yâr-yatağın düşman almaz giderim*

*Ak gömlekle gözyaşımı silerim,
Kara taşla bıçağımı bilerim,
Vatanımçün yücelikler dilerim,*

MUHTELİF İNDEKSLER

1. ŞİİRLERİN BAŞLIKLARINA GÖRE

Eserdeki şiirlerden kolaylıkla faydalanılmasını temin için muhtelif indeksler tertip ettik. Aşağıdaki indekste, şiirlerin başlıkları ilk harflerine göre alfabetik sıralanmıştır. Bundan maksat, ismi bilinen herhangi bir şiirin bu kitapta bulunup bulunmadığının kolayca anlaşılmasını temindir. Mehmed Emin Yurdakul, bazan aynı şiiri muhtelif başlıklarla neşretmiş, veya basılmış olan bir manzumesini tashih-ten geçirdiği zaman başlığını da değiştirmiştir; aşağıdaki indekste () işareti içerisinde gösterdiklerimiz, aynı şiirin başka adını ifade eder. İtalik sayfa numaraları, notlarımızda adı geçen şiir başlıklarını göstermektedir.

Başlıklar	Sayfa
Aç Bağrını Biz Geldik	167
Ağlamıyor (bk. Beşiğin Önünde; Oğlum Doğduğu Gece)	63-347
Âh Analık -Yahut- Zeyneb'in Duası	29
Ahretlik	46
Alil	339

- Abduh, Muhammed, XXVII
 Abdülhak Hâmid, 5, 137, 203, XVIII, XXXIII, XLIV, LXXIV- LXXV
 Abdülhamid II., 74-75, XXVI, XXX-VII, XXXIX, LI. Abdülhamid devri (bk. İstibdad hükûmeti.)
 Abdullah Cevdet, Dr., 30.
 Abdullah, Ebû Abdullah Muhammed IX. (ölümü: 1492), Gırnata'nın son hükümdârı, 198.
 Â b - ı H a y a t, 249, 360.
 Acem, Acemler, 6, 126, XXIX, LVIII.— Acemâne, XXXV .— Acem harsı, XXXIX.— Acem medeniyeti, XXXIV.— Acem mukallidliği, 7, 15, XXXV
 Achille (bk. Aşil.)
Aç Bağrını Biz Geldik, LV, LXXXI
 Adana (bk. Atana.)
 Âdem, Hz., 288, 290, 301
 Adıvar (bk. Halide Edib.)
 Afgani and Abduh, XXVII
 Afrika, 151, 216.— Afrika arslanı, 128
 Afşar, güzeli, 157
 Afyon, 409.— Afyon Halkevi, LI
 Aġaoġlu Ahmed (bk. *Türk Âlemi* Mu-harriri), 275, L, LII, LII
Âh, *Analık*, XXXII, LXVI
 A h i r e t, 322
 Ahmed, hikâye kahramânı, 27
 Ahmed Hâşim, LVII
 Ahmed Muhyiddin, XLVIII
 Ahmed Refik, 130
 Ahmed Reşid, H. Nâzım (bk. Nâzım Bey.)
 Ahmed Rifat, Ibn Şemseddin, LXIX
 Ahmed Vefik Paşa, XXIX
 Ahrâmen, Ahremen, 296
Ahretlik, LXVI, LXXVI
 Akadlar, 228
Akbaba mec., LXXXV
 Akça Koca, Sultan Osman ve Orhan devri gazilerinden, 131
 Akçura Oġlu Yusuf, 82, 143, XXV, XXXVII, XL
 Akdeniz (bk. Beyaz Deniz), 214, 241, 311, 390, 399, 410
 Ak Han, 175
 Âkif Paşa, Bozoklu, XXVIII
 Ak Mescid, 279
 Aksungur, 202
Akşam gazetesi, LXXIV
 Akyüz, Kenan, Prof., XXXVII
 Alâeddin, Keykubad III., Selçuk hükümdârı, 133
 Alangoya, Alangova, 153
Al Bayrak gazetesi, 25
 Albiyon, 244
 Alexandre (bk. İskender.)
 Âl-i Osman Devleti (bk. Osmanlı, Osmanlılar), 210, LXXX
Ali Cânib Yöntem- Nekroloji, LXX
 Ali Kâmî, XLVI
 Ali Nusret, XXXII
 Ali Rıza Seyfi, LXX
 A l l a h (bk. Hak, Hâlik Rabb, Tanrı), 8, 29, 45, 49, 53, 69, 79-81, 95, 104, 105, 119, 161, 174, 176, 212, 240, 246, 254, 256, 292, 294, 296-300, 308-11, 316, 339, 344, 350, 356, 359, 363, 374, 381, 393, 408, 409, 448, XVII.— Allahlık sırrı, 331. — Allahsız hâkimler 328 .— Allah'sızlar, 372, 377,386, 396
 Alman, Almanlar, 408, XXXVI, XXX-VII-VIII, XLVII, LIV, LXXV
 Almanca, XXX, XXXVIII, XLVII, LVII, LXII
 Alp daġları, 133, 149, 211
 Altay, Altaylar, 127, 133, 137, 149, 156,

- 162, 175, 181, 184, 197, 211, 273, 299, 413, XLVIII, LII, LXXIII. — Altay geyiği, 352
 Altun-Ordu Devleti, 226
 Amazon-önü, 428
 Amerika (bk. Yeni Dünya), 70, 123, 157, 232, LIV
Âmed-i Sevdâ mec., XXXIV
 Anadolu, 6, 23, 46, 47, 130, 206, 220, 238, 267, 445, XXVI, XLV-XLVII, L, LXX, LVII.— Anadolu köylüsü, XXXV.— Anadolu Türkleri, LI.— Anadolu Türküleri, XLIV.— Türk-Anadolu, 313
Anadolu gazetesi, LXXIII
 Anadolu, şiir, XLVII, L, LXXXIII, LXXVI
Anadolu'dan Bir Ses (M. E. Yurdakul), 5, XXXV
 Anadolu Hisarı (bk. Hisarlar.)
Anadolu'ya Doğru (M.E. Yurdakul), 315
 Anafarta, 388
Anafartalar'dan (Mehmed Emin Yurdakul), 217, LXXVII
 A n a h t a r A ğ a s ı, XXVI
Ana ile Kızı, XLIII, XLVII, LXXVI
 Anamur, 241
 Ana-vatan (bk. Turuva), 388
 Ana-yurd (bk. V a t a n) , 183
And (M.E. Yurdakul), 204, LXXXVI
Anıt, şiir, LXV, LXXIX
 Anibal, 161, 208
 Ankara, 319, 330, 434, XXXIV
Ankara, şiir, LIX-X, LXXIX, LXXXIII
Anlamayanlara, şiir, LXIII, LXXIX
 Antalya, LXXVIII
Anthologie Aus der Neuzeitlichen Türkischen Literatur, XLVIII
 Arap, Araplar, 6-8, 14, 126, 198, 237-39, XXIX, LXXI.— Arap harsı, XXXIX.— Araplık, 238.— Arap medeniyeti, 11, XXXIV.— Arap mukallidiği, 14-15
 Arâbi, Arabça, 161, XL
 Aral, 241
 Araratlar, 225
 Aras, Araslar, 149, 275
 Archimède, Yunan matematikçisi (MÖ 287?—212), 84
 Ardahan, 196
 Arıburnu, 219
 Aristo, Yunan filozofu (M. Ö. 384-322), 69
Armağanlarım, LXX
 Arş, 301
 Arşimed (bk. Archimède.)
 Arthur, Wortschbach, L
 Aruz, kaideleri, 15, XXXII, XXXIV, XLII
 A r z - i M e v u d (bk. Mevud Arz, Fihristin.)
 Asılı-bahçeler, 168, 228
Asır, gazetesi, 21, XXVII, XXXII
Âsi Evlâd, şiir, LXX
Âsur, 228, 299
 Asya, 86, 125, 136, 152, 157, 159, 163, 181, 196, 203, 216, 216, 243, 277, 279, 391, 395, XLIX, LI. — Asya yaylaları, XXXIX
 Asyalı, 377, 395
Âşık Garîb hikâyesi, 21
 Aşil (Achille-Akilaus), mekabevî Yunan kahramanı, 202
Âşîyan mec., XLV
 Atana, Adana, LXXVIII
 Adana mebuslarının Atatürk'e telgrafı ve Atatürk'ün cevabı, LXXVIII- LXXIX
 A t a t ü r k (bk. Mustafa Kemal, Münici, Halâskâr), 319, 329, LXXVIII
 Atatürk'ün İnebolu'ya çektiği telgraf metni, LXXVIII
 Atâullah, B. Mevlânâ, LXX
 Atina, 25
 Atlas, tepeleri, 211, 404
 Atlı-Han, 174
 Attigne (bk. Attique.)
 Attila (Garb Hunlarının başbuğu), 149, 389, 396
 Attique (Yunan eyâleti), sâhili, 410
Au Poet Mehmed Emin Bey, şiir, LXXIV
 Avrupa, 6, 68, 135, 136, 152, 157, 159,

- 176, 203, 218, 216, 244, 345, XVII, LI, LXII
 Avusturya, L
 Avusturya - Macaristan, LV
 Aydın, 305, 385, LIX. — Aydın-ili, 307
Aydın Kızları, LIX, LXXV, LXXVIII,
 LXXXII
 Aykaç, Fâzıl Ahmed, LXIII, LXXII,
 LXXIII
Aylık Ansiklopedi, XXXVI
 Âzerbaycan, 156, 226
 Âzerî, Âzerîler, 156
 Azmi Baba, 14
 Azrâil, 66

Babalık gazetesi, LVII
 Babam (bk. Salih Reis.)
 Bâbil, 74, 122, 208, 228, 241, 305, 328,
 411, 427
 Bâbü'r, Şah, 156, 174, 196
Bahçe, mec., 108, 120, XLV, LXII
 Bağdad, 130, 229, 235, 237, 238, 241,
 398
 Bahâdır, Burhaneddin, LXXI
 Bahçe-Saray, 171
 Bahr-i Ahmer (bk. Kırmızı Deniz.)
 Bahr-i Muhit, 153, XLVIII
 Bahriye Nezâreti, XXV
Bahtiyarlık, XLVII, LXXVII
 Bâkî, XVI. asır, meşhur Türk şâiri, 6,
 203
 B a l b a l, 427
Balkçı, LXXVI
Balkçılar, LXV
 Balkanlar, 197, LV
Balkanlar Destanı, LXXXI
 Balkan savaşı, 209, XLVIII, LIII, LV,
 LVI, LIX
 Baltacıoğlu, İsmail Hakkı, XXVII, LX
 Baltazar, Balthazar, Bâbil'in son hü-
 kümdârı, 122
Bana Kevser Sunana, LXXVII
 B a r b a r l a r, 204, 377, 396
 B a r b a r l ı k, 411
 Barbaros, Hayreddin Paşa (bk. Hızır
 Reis), 135, 139
Barbaros, şiir, 139, XLIV
 Basrî Kal'a, 406
 Bastil, 429
 Başkurd, Başkurdlar, 156
 Batı (bk. Garb), 399, 425, 434
Batı Tesirinde Türk Şiiri Antolojisi,
 XXXVII
 Batum, 161
 Baykal-gölü, 127, 184, 428
 Bedreddin, Simavnalı, 443
 Belediye Kütüphanesi (İstanbul'da),
 XXXVII
 Belh, 160, 245
Belleten mec., XXVII
 Benares, Racası, 160
Benim Ömrüm, şiir, LXXIX
Benim Rüyam, şiir, LXXVII
Benim Şiirlerim, şiir, XLVI, XLVII,
 LXII, LXXVI
 Berlin, 158, 328
Beşğin Önünde (M.E. Yurdakul), XLVI,
 LXXVI
 Beşiktaş, XXV
 Beşiktaş Askerî Rüşdiyesi, XXV
 B e y â n - ı S e m â v î (bk. *Kur'ân-ı
 Kerim*),
 Beyathı, Yahya Kemal, LV, LXIII
 Beyaz Deniz (bk. Ak Deniz), 135
Beyaz Gölgeler Şairi (bk. Erozan, Celâl
 Sahir), 109
 Beyrut, 196
 Beytül-Hikme, Beytül-Hikmet, 229
 B e y t u l l a h (bk. Kâbe), 74
 B e y t ü l m â l, 75
Bıçaksız Katiller, şiir, LXXVI
 Bırahma, 177, 240
 Bırahmalar yurdu (bk. Hind), 233
Brak Beni Haykırayım, LXXVII
Brak Şu Kuşcağızı, LXXVI
Brak Yapma, XLVII
Bilgi mec., XLV, LII
Biliniz ki Ey Gaddarlar, LXXVII
Bınbir Gece, masalları, 229, 289

Bingale 240
Bingöller- 24, 126, 300 Bingöl âhuları,
200

Bir Delikanlı'ya, XLVII

Bir Genç Kız'a, LXXVII

Birinci Cihan Harbi, XXV, LI, LV,
LVIII-LIX

Birinci Sayha (M.E. Yurdakul), 207,
LXXXVI

Bir Köylü Lisânından - Köy Düğünü,
LXIX

Bir Köylünün Feryâd-ı Âşıkânesi, LX-
VIII

Bir Topal Çocuğun Duygusu, LXX

Bizans, 74, 208, 241, 286.— Bizans sur-
ları, 134

Bize Diyorlar ki, LXIV, LXXVII

Biz Nasıl Şiir İsteriz, XXXII, XXXVI

Boğa-dağları, 239, 267

Boğaz, Çanakkale, 388

Boğaziçi, 203

Boğazlar, LV

Boğaz-önü, 195

Bolayır, 207

Bolayır, Ali Ekrem, LXV

Bolu, 46

Bonelli, L., XXXIX

Boz-dağı, 385

Bozkırlar, 86, 177-79, 267

B o z k u r t l a r, 174, 273

Bölükbaşı (bk. Rıza Tevfik.)

Budha, Buda, 177, 287

Buğdan, 135

Buhara, 121, 156

Buhârî, Ebu Abdullah Muhammed b.
İsmailü'l-Cufiyü'l-Buhârî (810-869), Hadis
imamlarının en büyüğü, 150

Buhârî-i Şerif, 72

Bulgar, Bulgarlar, 197

Bulgarya, 173

Bursa, 153, 362, 379, 391. 421, XXXIV

Burutus, Brutus, Marcus Junius (MÖ

85-42), Roma devlet adamlarından, 429

Bültigin-oğulları (bk. Kültigin), 229

Büyükata, Büyükada, 3

Büyük Bir Şiir — Ey Türk Uyan, L

Büyük Sanatkâr, LXIII, LXXXIX

Caesar, C.J. (bk. Sezar.)

Camille (bk. Kamil.)

Catherine II. (bk. Katerin II.)

Câvid Bey, Maliye Nâzırı, 112

Cebraîl, 161

C e h e n n e m, 301

Cehennem, Dante, 322

Cehennem şâiri (bk. Dante), 414

Charlemagne (bk. Şarlman.)

Charles Quint (bk. Şarlken.)

Cleopatra (bk. Mısır'ın meşhur kadını.)

Cemâleddin, M., şair, LXX

Cemâleddin Efgânî, 292, XXVI- VIII,

LIX

Cenge Giderken (bk. *Millî Asker Şarkı-
sı*), 12, XXVI- VII, XXXII-XXXIII, XXXV,
LXV- LXVI, LXXXVII

Cengizler (bk. Timuçin), 143, 149

C e n n e t, 167, 199, 300, 301, 312, 322,
355, 406, 437.— Cennetü'l-Me'vâ, 4

Ceride-i Havâdis gazetesi, XXX

Cermen, 136, 376, 395, 408

Ceyhun, nehir, 184, 267

Cezayir, 196, 210

Colomb, Christophe (bk. Kolomb.)

Cortej (bk. Kortej.)

C o u p l e t, Kuplet, nazım şekli, LXV

C u m h u r i y e t, 319, 434

Cumhuriyet Destanı (M.E. Yurdakul)

LX

Cumhuriyet Destanı'na Giriş (M.E. Yur-
dakul), 365, LX, LXV

Çad gölü, 207

Çağatay Devleti, 226

Çağlar, Behçet Kemal, LXXIV

Çağlayanlar, XLIX

Çakmak (bk. Fevzi Paşa.)

Çalışmak, şiir, LXXI

Çamlıbel, Faruk Nafiz, LV

Çanakkale Boğazı (bk. Boğaz.)
 Çanakkale Gazileri, LVII
 Çanakkale, kahramanları, 195, 206, 398,
 LVII
 Çandarlı (bk. Halil.)
 Çar, (Nikola II., Rus Çarı), 277
 Çar'a, şiir, LXXVII
 Çarlar, 173, 181, 182, 275, 277, 279.—
 Çarlar zulmü, 279
 Çekiç Altında, şiir, XLVII, LXXXVI
 Çelikkol, Mehmed, LXXXV
 Çetinkaya, Ali, LI
 Çığır, mec., XLIII
 Ç i ç e k - a y ı, 28
 Çiçekciğim, şiir, XXXVII
 Çiçeron, Cicéron, Cicere (Marcus Talli-
 us), 330
 Çiftçilik, şiir, XLVII, LXXVII
 Çin, 128, 135, 149, 156, 159, 176, 197,
 220, 242, 269, 299, 330
 Çoban, şiir, LXVIII
 Çocuk Bahçesi mec., 91, 111, 112, 139,
 XXXIX, XL, LXIX, LXXI LXXII
 Çocuk Dünyası, mec., 68, XXXIII, LVII
 Çocuk Esirgeme Kurumu İçin (M.E.
 Yurdakul), 449
 Çocuklar, şiir, LXXVII
 Çocuk Şiirleri Şairi (bk. Gövsa, İbrahim
 Alâeddin), 111
 Çoruh, nehir, 204
 Çömlekçi, şiir, LXXVII.
 Çuvaş, 156

 Dağlar, LXXVII
 Dahhak, 364
 Dante, Allighieri (bk. Cehennem şâiri),
 295, 322, 437, 448, LXXIII
 Dante'ye, LXXIX
 Dârâ, Dârâlar, 127, 296
 Dârülfunûn Talebesinin Beyannâmesi,
 LXXIV
 Dâvud, Peygamber, 305, 367
 Delhi, 235
 Demir, şiir, XLVII, LXXVII

Demirci'nin Öğüdü, şiir, XLVII, LXX-
 VII
 Demirler (bk. Timurular), 174, 196
 Demirtaş, Timurtaş Paşa, Orhan Gazi
 devri emirlerinden, 202
 Der Entwicklungsgang der Modernen
 Osmanischen Literatur, XXXVIII, XLIV
 Destan, 230
 Deşt-i Kıpçak Türkleri, XXXIV
 Devlet-i Aliyye (bk. Osmanlı İmparator-
 luğu), XXXII
 Devrim, şiir, LIX-X, LXV, LXXIX
 Dicle, nehir, 80, 130, 204, 228, 230,
 240-43
 Dicle Önünde, LVIII, LXXVII, LXXIX,
 LXXXII
 Dicle'ye (M. E. Yurdakul), 240, LXX-
 VII
 Die Moderne Türkische Literatur,
 XXXIX
 Dihkân, şiir, XXX
 D i n, 328, XXVIII
 Dimyat, XXIII
 D i v a n, XXIX
 Divan, Fasiha, LXVIII
 D i v a n e d e b i y a t ı, XXXVI, LII
 Diyojen, Diogenes, Yunan filozofu, 17
 Diyorlar ki, LXIV, LXVI
 Doğduğum İlahî Beldeye, LXXVIII
 Doğru Yol gazetesi, LXXVIII
 Doğu (bk. Şark), 170. 425. 434, 435,
 440, 442
 Doğu mec., 425
 D o k s a n ü ç, D o k s a n ü ç l e r (bk.
 Türk- Rus harbi), 226, 271
 Dömeke mezarları, 411
 Donanma mec., XLV
 D ö r t - b u c a k, 100, 102, 134
 D ö r t - u f u k, 269, 434, 441
 Draper, John William, Amerikan psiko-
 log ve tarihçisi (1811-1882), 10
 Dua, XXVIII, LIX
 Duatepesi, 362, 378, 406, 421
 Dumlupınar, 362, 378, 410, 421

- Duru, Kâzım Nâmi, LII
- Ebu Abdullah (bk. Abdullah.)
- Ebu'l-Alâ Maarî, Ahmed b. Abdullah b. Süleymanu'l-Maarî, meşhur Arap hakîm ve şâiri (973-1057), 18
- Edebiyat Araştırmaları*, XXIX
- Edebiyatçılarımız ve Türk Edebiyatı*, LII
- Edhem Paşa, Müşir, XXXII
- Edirne, 153, 400, 417, XXV, LIII
- Efgan, 159
- Eflâk, 135
- Eflâtun (Platon), Yunan filozofu (MÖ 429-347), 330, 437
- Efzunlar, afzunlar (Yunan askerleri), 307, 385
- Ehl-i Salib, 135, 391
- Ehramlar, 203, 221, 233
- El-Burz, dağları (bk. Kaf-dağları), 296
- Elcezire, 197
- El-Urvetü'l-Vuskâ* gazetesi, XXVII
- Emeviler, 198
- Emin Bey'den Yeni Haberler*, XXXVIII
- Emine Hanım*, XXV
- Endülüs, 130, 198, 417
- Engizyon, 150
- Enver, Bey (Paşa), 63, XLIX
- Erciyas, Erciyes, 156, 411
- Erfil (Erifil: Eriphyle), Yunan mitolojisi-ne göre Argos şehri kraliçesi; Voltaire'in bu isimdeki melodramının kahramanı, 384, LII
- Ergenekon*, şiir, LXXI
- Erozan, Celâl Şâhir (bk. Öc Şâiri), XLIV, LII
- Er-Redd-'Ale'd Dehriyyîn*, XXVI
- Ersoy, Mehmed Âkif, XXVI, XXXVII
- Ertuğrul Gazi, 130, 133, 198
- Ertuğrul (bk. Arthur Wortsehbach), L
- Ertuğrul, müellif, XLIX
- Erzurum, 153, 196, 225, XXV, XXIV
- Esşil, Eşil, Eschyle, Yunan şair ve trajedi üstadı (MÖ 525-456), 416
- Etna yanar-dağı, LXIII
- Ezvân-ı Şi'riyemize Dâir*, XL
- Ey Beşerin Çarpan Kalbi*, LXXXVIII
- Ey Gaziler türküsü*, 179, 195
- Ey Genç Çiftçi*, XLVII, LXXXVII
- Ey İğnem, Dik*, L, LVI-II, LXVI, LXXXII
- Ey Türk Uyan*, (bk. *Heda Türke, Wach auf*), XLV, XLV-LII, LIV-IV, LVIII, LXXXII, LXXXVIII, LXXXI
- Fahreddin, Bey, 342
- Fâik Reşad, XXXIV
- Fârâbî, Ebu Nasr Muhammed b. Muhammed b. Turhan b. Uluğ, Türk büyük filozofu (870-950), 150
- Farsca, 15, XL
- Fars efsânesi, 296
- Fas, 135
- Fasiha, şair, LXVIII
- Fâtih Sultan Mehmed II, 107, 134, 136, 180, 197, 203, 391, LXXI
- Fâtih (Merkad-i Fâtih'i Ziyaret, Abdülhak Hâmid)*, 22
- Fâtîha* okumak, 105, 144, 182, 186
- Fazilet ve Asalet*, XXVIII
- Fazlı Necib, 20, 21., XXXIII
- Fecr-i Âti edebiyatı, LXV
- Felâketler Karşısında*, şiir, LXXXVIII
- Fellâhlar, 382, 423
- Fener*, şiir, LXXXVII
- Ferid Celâl, LXXXVIII
- Fevzi Paşa, Çakmak, 412
- Fezullah Sâcid (bk. Öc Şâiri.)
- Fezmi Baba, 14
- Fransa*, 136, 196, 376, 394
- Fransa'ya*, LXXIX
- Fransız, Fransızlar, 210 .— Fransızlar'ı taklid, XXXV
- Fransızca, XLIV
- Fransua (François I.), 211
- Fırat, nehir, 80, 204, 226, 230, 232, 375, 393, 407
- Filistin (bk. Kudüs), 197, 249
- Fin, Finler, 156, 179
- Finlanda, Finlandiya, 280

Firavunlar, 86, 296, 359, 364, 370, 448
 Firenk mukallidliği, terbiyesi, 7, XXVI, XXXIX
 Fischer, A., XXXIX, XLVIII
 F o r u m, Eski-Roma tarihinde arz-odası, pazar meydanı, mahkeme, 375, 394, 411
 François I. (bk. Fransua I.)
 Fuad Köprülü (bk. Köprülü, M. Fu'âd.)
 Fuad Râif, Bey, 104, 335, XLIV
 Fuzûlî, 6, 134, 241, XXXIV

 Galatasaray Sultânîsi, LXXI
 Ganj, nehir, 77, 152, 207, 240, 296
 Garb (bk. Batı), 68, 70, 83, 84, 133, 139, 149, 158, 180, 198, 203, 206, 208, 211, 214, 219, 229, 236, 242, 269, 330.— Garb edebiyatı, XXIX — Garb emperyalizmi, XXVII — Garblılar, XXXVIII.— Garb medeniyeti, XXXIV-V
 Garnata, Gırnata, 198, 376, 395
 Gaspinski, İsmail (bk. İsmail G.), 143, XXXIV
 Gaule (bk. Gol.)
 Gaulois (bk. Goluva.)
 G a z e l, şekli, XLI
 Gazne, 156
 Gelibolu, 202, 220, 388
Gelibolu Önünde (M.E. Yurdakul), 202, *Gemici*, LXXX
Geschichte der Türkischen Moderne, XXXV
 Gibb, E.J.W., XXXV, XXXVIII
 Giese, Friedrich, XXXVIII, XLIV, XLVII, LXII
 Gladyatör, Gladiateur, Roma devleti tarihinde kılıçla döğüş eden pehlivan, 135
 Gobi çölü, 150
 Goethe, Wolfgang, 3, 719
 Gol, Gaule, 399
 Gol ırkı, 136
 Goluva, Gaulois, 125, 196
 Gökalp, Ziya (bk. *Kızılma* Şairi), XXXVII, XLIV-V, LII, LV, LVII, LXXXI
 Gökü (bk. Kökci, Kökçi), 324

Gök Han, 175
 Gök-Tanrı (bk. Tanrı.)
 Gövsa, İbrahim Alâeddin (bk. *Çocuk Şairleri* Şairi), LXXIII
Gözyaşım, XXXVII
 Gürânî, Molla, 134
Gurbette Bir Duygu, şiir, LXIX
 Gutenberg, Johann, 68
Gutenberg, şiir, LXXVII (bk. *Johann Gutenberg*), LXXVII
Gülsün Artık, şiir, LXXVII
Günahkâr, şiir, XLVII, LXXVI
 Günaltay, Şemseddin, Prof., XXVI
Güne Bakan, XXXVI, XLVI, LVI

 Hac, 220
 Hactmann, O, XXXIX
 Hain yolu, 239
 H a k, C e n â b- ı H a k (bk. A l l a h), 41, 42, 72, 93, 237, 255, 288, 296, 310, 345, 363
 Hakanî-i Şirvânî, 18
Hâkimiyet-i Milliye, 429
Hakkaniyet, şiir, 87, XLIV
 Hakkı, Bey, XXX
 Halâskâr (bk. Atatürk), 381, 423
 Hâlik (bk. Allah), 320
 Halide Edib Adıvar, 165, 283, LIII, LVIII
 H a l i f e, 259, LXXX
 Halil, Çandarlı, Kara Halil, Osmanlı Vezir-i azamlarından (ölümü: 22.xii. 1387), 100
 Haliler, Kütü'l-Amâre'de, 1915'de, 52'nci Fırka'nın kumandanı Halil Paşa, 243
 Halil Bey, Menteş (1875-1946), II. Meşrutiyet devri nâzırlarından ve Osmanlı Millet Meclisi Reisi, 72
 Halil Paşa (bk. Haliller.)
Halk, LX, LXXXVI
Halka Doğru mec., XLV, LII
 Halk edebiyatı tesiri, LXVIII
 Halk nazım şekilleri, LXV
 Halk şairleri, LXIV
 Halûk, T. Fikret'in oğlu, XL, XLIII

Hamdullah Subhi Tanrıöver, 123, 274, XXV, XLV, LIII, LVI, LXXII, LXII, LXIV, LXXXVIII

Han'ın Sazına, şiir, LXXVII

Han-Mescid, 276

Harb (M. E. Yurdakul), 251, LLVII

Harbiye Mektebi, 106

Haremeyn (bk. Mekke ve Medine), 211

Hârezm, 156

Hartmann, Martin, LI

Hartmann, Otto, XLVII

Hârûn, Halife, 229, 241

Hasan'ın Gazası, LXV

Hasan Zeki, LIII

Hasköy, Edirne'de, XXVI

H a s t a A d a m, XXXIX

Hasta Bakıcı Hanımlar, 249, LVIII, LXVI, LXXVII, LXXIX, LXXXII

Hasta Bakıcı Hemşireler (bk. Hasta Bakıcı Hanımlar; M. E. Yurdakul'un), 249

Hâşim, Ağa, XIII

Haşr, 353

Hatırla ki, şiir, LXX

Hatt-ı Üstüvâ, 216

Hauser, Otto, XXXIX

Havva Hz., 312

Hayat Kavgası (bk. *Yaşamak Kavgası*; M. E. Yurdakul'un), 82

Haydi Altın Dağı'na, şiir, LXXI

Hayreddin Paşa (bk. Barbaros), 139

Hazer Denizi (bk. Kırmızı Deniz.)

H e c e v e z n i (bk. Parmak hesabı), 5, XXIX-XXX, XXXIII-IV, XL, XLII, LXIV-LXV, LXXXV

Heda, Türke, Wach auf (bk. *Ey Türk Uyan*), L

Hekla yanardağı, 226, 435

Hellas (bk. Yunanistan), 328

Hellenler, Helenler, 197, 391

Herat, 184

Hıristiyan, Hıristiyanlar, 130 — Hıristiyanlık, LXII

Hızır Reis (bk. Barbaros), 139

Hicaz, 135, 203, XXV

Hikâyeler; Şiirler; Hicivler vesâire, LXXXIII

H i k m e t - i İ s l a m i y e, 11

H i l a f e t, 106, 134, 137, 139, 162, 205, LXXX

Hilâl-i Ahmer (bk. Kızılay.)

Hilâl-i Ahmer Hanımları, 249, 249, LVIII

H i l â l, H i l â l 'in kadınları (bk. Kızılay), 254

Hilmi Dîvânı, XXX

Himalaya, dağları, 153, 211, 233, 428, XLVIII, LXXXIII

Hind (bk. Bırahmalar yurdu, Hindistan), 70, 128, 135, 149, 159, 170, 176, 196, 220, 228, 239-42, 296, 299

Hindistan (bk. Hind), 121, 210, 330, 376, 395

Hindü, Hindûlar, 198

Hisar, Rumeli Hisarı, XL

Hisarlar (Anadolu ve Rumeli Hisarı), 22

Hive, 156, 279, LXXXIII

H. Nâzım (bk. Ahmed Reşid), XXXIII

Homer, Yunan epik şâiri, 229, 437, LXXXIII

Hong-Konglar, 161

Horasan Türkleri, XXXIV

Horn, Paul, XXXV, XXXVIII

Hugo, Victor, LXIII

Hukuk Mektebi, XXV

Hulâgu, Hulâgû (bk. İlhan.)

Hunlar, Kunlar, 125, 377, 396

Hücüm Edin (M. E. Yurdakul), 209, LXXXVI

Hürmüz, Hürmüz I., 296

Hürriyet, şiir, LXXXVI

H ü r r i y e t (bk. Meşrûtiyet II.), 72

H ü r r i y e t, 76-77, 79-81, 121, 135, 162, 171, 179, 181, 184, 215, 253, 280, 288, 295, 299, 315, 316, 324, 326, 331, 345, 356, 362, 364, 369, 396, 378-80, 390, 396, 407, 410, 418, 420-23, 427, 428, 432, 434, 437, 440, 441, XXVII, LXXX.— H ü r r i y e t a ş k ı, 401, 414.— H ü r r i y e t K ı z ı, 289.—

Hürriyet Perisi, 300, 311
 Hüseyin Avni, LXXVII
 Hüseyinzâde Ali Bey, 278, LII
 Hüsnî, H., LXIX
 Hârezim, 156
 Irak, 135, 196, 228, 234, 241, 243, 267
 Irak ordusu, cebhesi, 225, LVII
 Irak'a (M.E. Yurdakul), 228, LXXVII
 İrkamın Şairi'ne, LXXIV
 İrkamın Türküsü, LIV, LXXVII
 İsfahan, 150
 Isıg-göl, 124
 Issız Ev, LXXXVI
 Işıkbay, Hakkı, LVII
 İberistân-i Almanî- nâm-ı diğer - Yüz-
 doksan Hikâye, XXX
 İbn Sinâ, 150
 İbnü'r-Rüşd, 238
 İbrâhim Cehdî (bk. Süleyman Nazif),
 XXXII
 İbrahim Müteferrika, 68
 İbrahim Safâ, LXX
 İctihad mec., XLVI
 İdikut şehri, 153
 İdil nehri, 221
 İdil tahtı, 276
 İ d i l (İdylle), 15
 İfham gazetesi, 360
 İğdemir, Uluğ, XXIV, XXVI, XLIII,
 LXXVI, LXXVIII, LXXXV
 İhsan Raîf, LXV
 İkinci Sayha (M. E. Yurdakul), 214,
 LXXVII
 İlahî, nazımda, 181, 200, 220, 233, 198,
 326
 İlahî adalet, 299, 377
 İlahî hakikat, 288
 İlgaz dağları, 399, 434, LXXVIII
 İlhan (bk. Hulâğu), 156, 226
 İliade (bk. İlyada.)
 İlim, LXIV, LXXVII
 İlim ve Cehâlet, LXX

İlk Yara, XLVIII
 İliyada, İliade, 388, 403
 İmparatorluk Âsâr-ı Atıka Cemiyeti,
 XXXVI
 İmtihan, LXXVII
 İncil, 69, XXXIX, LXII
 İngiliz, İngilizler, 210, XXXV, LIV,
 LXXV
 İ n k ı l â b, XXVIII
 İnönü, 402, 403- İnönü savaşı ve zaferi,
 362, 378, 404, 408, 412, 421- İnönü - sırtı,
 401
 İnönü, İsmet Paşa, 361, 371, 412, 417
 İntibah Devri (bk. Rönensans), LXII
 İntikam, şiir, LXXI
 İntikam Perisi, şiir, LXXVII
 İran, 149, 176, 209
 İran edebiyatı, XXXIX
 İrem-bağları, 239
 İrlanda, 382, 423
 İsa (bk. Mesih), 69, 134, 298
 İskender, Alexandre, Makedonya Kralı,
 173, 208, 330, 381, 411
 İskender seddi, 150, 233, 296
 İslâm, İslâmlar (bk. Müslüman, Müslü-
 manlar), 130, 158, 196, 204, 220, 238, 239,
 313 — İslâm beldeleri, 235 — İslâm Birliği,
 135, XXVII — Hikmet-i İslâmiye, II — İslâm
 hukuku, 237 — İslâm kavimleri, XXVI
 — İslâm milletleri, XXVII — İslâm - Şark,
 136 — İslâm Türklüğü - mefkûresi, LXXXI
 — İslâm-vatanı, LXXXI
 İslâmiyet, Din-i İslâm, 8-10
 İslav, İslavlar, 136, 143
 İ s l a v c ı l a r, XXXVI
 İslavlık, 143, 176
 İsmail Gaspirinski'ye, şiir, LXXIX
 İsmail, Giridi, LXXI
 İsmail Safâ, XXXII
 İsmet Bey, XXX
 İsmet Paşa (bk. İnönü, İsmet Paşa.)
 İspanya, 136
 İsparta, Yeni-İsparta, 319
 İsrail, 152, 284, 294

İstanbul, 22, 46, 47, 74, 134, 135, 153, 158, 203, 211, 220, 232, 242, 253, 352, 388, 400, XXV, XXXVII — İstanbul şairleri, XXXIV

İstepler, 157

İstibdad, 76, XXVII

İstibdad Hükûmeti (bk. Abdülhamid), 74, 345

İstiklâl Destanı (M. E. Yurdakul), 247, XLVII-LX

İstiklâl Savaşı, LIX - LX

İsyan, LIX

İsyan ve Dua, XX, LIX, LXXXII

İşkodra, 196, LIII

İtalyalı, İtalyalılar, 159

İtidâl, mec., XXXIV

İtiraz Edenlere, LXXIX

İttihad ve Terakkî Cemiyeti, 79

İyilik ve Güzellik Karşısında, XXXII, XXXVI

İzmir, 305, 307, 311, 312, 362, 379, 385, 391, 400, 410, 421, XXXVII — İzmirli, 307
Janus, Janus, Roman mitolojik tanrısı, 437

Japonlar, XXXIX

Japonya, 84, 157, 161

Jeminüs tâkı, 427

Jerusalem (bk. Kudus, Orşelim.)

Johann Gutenberg, şiiir (bk. Gutenberg), XLVII, LXIV

Juda, Judalar, 207

Kâânî-i, Şirâzî, 17

Kâbe (bk. Beytullah), 128, 131, 139, 161, 175, 195, 203, 205, 220, 238, 250, 255, 313, 427

Kabr-i Selim-i Evvel'i Ziyaret (bk. Selimiye.)

Kadın mec., XLV, LXX

Kaf-dağları, Kaflar (bk. El-Burz), 127, 136, 184, 207, 211, 273

Kafiye, 14, 15, 17, 18

Kafkas, Kafkaslar, 149, 156, 170, 181, 184, 195, 197, 226, 267, 274, 280, 316, 378, 397, 398, 404, XXIII, LVIII, LXXII— Kafkas kıızı, 275 — Kafkas Türkleri, LVIII

Kafkas'a, LXXVII

Kafkas Kızı, 275, LXXVII

Kafkasya, 135, 277-80

Kahtanlar, 238

Kalender-oğlu, 443

Kalevala, 403

Kalmuk, Kalmuklar, 156

Kamil (Camille), Romahlırlar'dan, 429

Kanımı Taşyan'a, LXXVII

Kanşüncünka, LXXIII

Kanun, 328

Kânûnî (bk. Süleyman Kânûnî.)

Kânûn-ı Esâsî, 80

Kap-burnu, 197

Karabağ, 25, 153, 220, 275, 279

Karadeniz (bk. Siyah Deniz) Boğazı, 22

Kara Han, 174, 175, 268

Karahan, Karahanlılar, 149

Kara Hanlar diyarı, 233

Karakurum-çölleri, 126— Karakurum şehri, 153

Kara-Osmanoğlu (bk. Yakup Kadri.)

Karasu, 226

Kara-Teke (Kara Tigin), Ertuğrul ve Sultan Osman devri gazilerinden, 131

Kârikerime, XL

Karpat dağları, 352

Kars, 196

Kars Heykeli, 226, 271

Kars Heykeli Karşısında, LXXVII

Kartaca, 161

Kaside, Kâânî-i, Şirâzî, 18

Kaside, Yusuf Hâlis, XXIX

Kaşgar, Türkleri, XXXIV

Katerin (Catherine) II., 196, 278

Kâve [Gâve], İran mitolojisine göre Dahhâk'ı zulmünden dolayı katleden demirci, 364

Kayahan Oymağı, 130, 133

Kayahanlı aşireti, 133, 134
Kaynana ile Damat, XLIII, XLVII
 Kayser, Kayserler, 123, 127, 132, 203, 220, 239
 K a z â , 3, 252
 Kazak, Kazaklar, 172, 204, 271
 Kazan, 184, 276, LXXIII — Kazan Türkleri, XXXIV
 Keçecizâde Abdullah Mâcid Bey, XXX
 Kedourie, Elie, Prof., XXVII
 K e l â m ilmi, 325
 K e l â m - ı K u d s î (bk. *Kur'ân*), 3
 K e l i m e - i Ş e h â d e t, 104
 Kemal, Mimar, 203
 Kemal, Nâmık (bk. Nâmık Kemal), 80, 443
 Kerbelâ çölü, 226
Kesildi mi Ellerin, XXXVII-VIII, LXX-VI
 Keşiş-dağları, 131, 133, 434
 K e v s e r, 3, 128, 184, 199, 238, 243, 249, 273, 298, 300, 355, 360, 406
 Keyhusrev, Keyânîler sülâlesinin efsanevi hükümdarı, 173, 209
 Kımız, 133, 299
 Kıpçak, kabile adı, 156, 276
Kirâat-i Edebiye, LV
Kral Corc'a, LXXIX
 Kırgız, Kırgızlar, 156, 297
 Kırım, 121, 135, 143, 277, XXIV, LXXIII — Kırım Türkleri, LVIII
 Kristof Kolomb, XLVII, LXXXVII
 Kırmızı Deniz (bk. Bahr-i Ahmer, Hazar Denizi), 135
Kırmızı Merkepular, LXV
Kış Duâsı, LXX
 K ı y â m e t, 301
 Kızılây (bk. Hilâl), LVII, LXXXVII
Kızılây Hemşireleri (M. E. Yurdakul), 254, LXXXVII
Kızıl Destan, LXXXI
Kızılâma Şairi (Ziya Gökalp), 70, XLV, LII
 Kızıl Han, 175

Kızılırmak, 13, 24, 124, 237, 398, 407
Kızılırmak gazetesi, LVII
Kıbrıççı Kız, XLVIII, LXXXVI
 Kilis, LXVIII
Kitâb (bk. *Kur'ân*), 3, 4, 9, 13, 13, 23, 30, 126, 151, 237
 K i t â b - ı M ü b î n (bk. *Kur'ân*), 3
Kitab'lar (*Tevrat*, *İncil*, *Zebur*, *Kur'ân*), 301.
 Kobuz, 414.
 Kocatepe, 362, 378, 421
 Kocatürk (bk. Vasfî Mahir.)
 Koçi Bey, 443
 Kohen, Moiz, XLV
 Kolomb (Colomb, Christophe), 70
 Konsül, Konsüller, 198
 Konya, 133, 153
 Kop, Koplar, 434
Kopuz mec., 365-67, 370
 Kortej, Hernando, İspanyalı, Mexico fâtihi (1485-1547?), 323
 Koryürek, Enis Behiç, LV
 Kosova, 196
 K ö ç i (bk. Gökcü), 144, 167, 360, 363, 387, 439
 Köprülü, Mehmed Paşa (?), 100
 Köprülü, Mehmed Fuad (bk. *Türk'ün Duası* Şairi), XXIX, LII, LIII-V, LXXV
 Köprülüler, 442
Köroğlu Destanı, 21, 22
Köyde Fırtına, şiir, XXI, XXXVII
Köyde Yangın, şiir, LXIX
Köye Giderken, şiir, LXVII
 Kudüs (bk. Orşelim, Oruşelem), 305, 324
 Kumuk, Kumuklar, 179
 Kunlar (bk. Hunlar), XXIX
Kur'a Neferi, XXXVIII, LXIV
Kur'an-ı Kerim (bk. Beyân-ı Semâvî, Kelâm-ı Kudsî, Kitâb, Kitâb-ı Mübîn, Mukaddes Kitâb, Ümmü'l-Kitâb), 3, 8-II, 72, 106, 161, 175, 199, 238, 310
Kur'an-ı Kerim (M. E. Yurdakul), 3, 8, 9-11, 30, 197, XXVI, XXI-XXXIII, LXVI

Kurtarıcı'ya (M. E. Yurdakul), 378, LX,
LXV, LXXXIX

Kutuplar, 151, 216, 216

Kûtü'l-Amâre, 236

Kûtü'l-Amâre (M.E. Yurdakul), 234,
243, LXXXVII

Kültigin - oğulları (bk. Bültigin:
(ن ي ك ت ل ب), 229, 390

Kürsü, Kürsi, 301

Lahur, Ak sakallı hocası, 160

Latin, Latinler, 136, 408

Latince, L

Laybah (Laybache), L

Lazar, Saint-Lazare, 173

Le Bon, Gustave, 10

Lehçe-i Osmânî Mukaddimesi, XXIX

Lehistan, 136, 253

Lehler, 280

Leonar, Leonardo da Vinci, 323

Leonidas, İsparta Kralı (ölümü, MÖ
480), 415

Levend, Ağah Sırrı, XXXVII

Leylâ, hikâye kahramanı, 238, 300

Lidya, Lidye, 241

Lisân ve Edebiyatımız, XLIX

Londra, 158

Louisiade (bk. *Luzyada*.)

Luther, Martin, 69, XXXIX, LXII

Luzyada, *Luyizyada*, (*Louisiade*), 403

Lübnan dağı, 300

Maârif Cellâdları'na (M.E. Yurdakul),
72

Macar, Macarlar, 156, XXXV-VI, LIV,
LVIII, LXXV. — Macar kızı, 352

Macaristan, 135

Macar Kızı'na, 352

Maçini, Mazzini Guiseppa, İtalyan va-
tanperver ve müellifi (1805-72), 159

Maçka Mezarlığı, XXVI

Madrid, 328

Mahremî, Tatavlalı, XXVIII

M a h ş e r, 276, 294

Makâlât-i Cemâliye, XXVI

Makedonya, 135

Mal-Hatun, Şeyh Edebâlî'nin kızı, Os-
man Gâzi'nin zevcesi, 134, 239

Manastır, 196

Marmara denizi, 75, 203

Mars, LXXIV

Martin Luther, XLVII, LXXXVII

Matbuât Hâtıralarım, XXXII

Matbuat Nizamnâmesi, 345

Matbuat Nizamnâmesi, 345

Mâverâü'n-Nehir, 153

Mazlum Ruhlar, LXXIX

Mazzini, G. (bk. Maçini.)

M. E. (.ا.م), şair, LXXI

Mecmua-i Edebiye, LXVIII

Mecnun, hikâye kahramanı, 238, 300

Medine (bk. Haremeyn.)

Mefkûre (bk. Tanrılar Tanrısı.)

Mehmed Ali Tevfik, XLV

Mehmed II., Sultan (bk. Fâtiḥ.)

Mehmed Çavuş Siperleri, 217

Mehmed Emin, şiir, LXXI

Mehmed Emin Bey, şiir, LXXII

Mehmed Emin Yurdakul, *Hayatı ve*
Eserleri, LII

Mehmed Emin Yurdakul ile Konuşum,
XXVII, LX

Mehmed Emin Yurdakul'un Hayatı ve
Hususiyetleri, XXXVII

Mehmed Emin Yurdakul'un Kişiliği,
XXXVII

Mehmed Lütfi, LXX

Mehmed Rifat, LXXI

Mehmed Salih, LXX

Mekke (bk. Haremeyn.)

Mektebli mec., XLV

Mektebliiler'in Gazetesi, LXX-VII

Mekteb Şiirleri, LV

Melikof, 271

Melikşahlar, 230

Me'mûn, Halife, 229

Menderes nehri, 309, 385

Menfis, 161, 328

- Menteş, Halil Bey (bk. Halil Bey.)
 Menzel, Th., XLVI
 Meriç nehri, 80, 204, 398
Merkad-i Fâtiḥ'i Ziyâret (bk. *Fâtiḥ.*)
 Mersin, LXXVIII
 Mersin Rus Konsolosu, LXXIV
 Mersiye (Kââni-i Şîrvânî), 18
 Mesih (bk. İsâ, Hz.), 437
 Meşrûtiyet I. (bk. Doksanüçler), 80
 Meşrûtiyet II. (bk. Hürriyet, 10 Temmuz), 74, 76, 345, XXV, XLIV, LIII
Meşveret gazetesi, XLV
 Mete (bk. Oğuz Han), 413
 Metristepe, 421, 378, 421
Metristepe, şiir, LX
Metristepe, mensur, LXXVIII
 Mevlânâ, Celâlê'd-dîn Rûmî, 150
Mevlid, XLIX
 Mev'ûd Arz (bk. Kudüs, Filistin), 324
Mezâmîr, 243, 285, 305, 404
 Mısır, 135, 149, 196, 230, 239, 279, XXXVII
 Mısır'ın meşhur kadını (Cleopatra), 183
 Michel-Ange (bk. Mikelanj.)
 Mickiewicz (bk. Miçkeviç.)
 Miçkeviç, Miekiewicz (1799 - 1885), Polonyalı şair, 159
 Midhat Paşa, Ahmed Şefik, 80, 443
 Mikelanj, Michel-Ange, 284, 322
Millî Asker Şarkısı (bk. *Cenge Giderken*), 33
Millî Destan, LIX- LX
 Millî diller, 68
Millî Edebiyata Doğru, XXV
Millî Edebiyat Cereyanının İlk Mübeşsirleri ve Dîvân-ı Türki-i Basit, XXIX
Millî Kirâat, LV
 Millî Kütübhâne, Ankara'da, XXXVII
Millî Nevsâl, LV
 Millî ordu, 315
 Millî ruh, 446
 Millî şiir (bk. Şiir.)
 Millî Türk edebiyâtı, LV
 Millî ve zin (bk. Hece vezni), XXX
- Milton, John, LXXIII
 Mimar Sinan, 203
 Minorsky, Y., XXXVI
 Minûcihir, Minûcihrî Ebu'n-Necm Ahmed B. Küş Ahmed Minûcihri (? - 1040), Gazne Devleti'nin ilk zamanlarında yetmişmiş büyük İrân şairlerinden, 230
Modern Türk Edebiyatı, XXXVIII
 Mogol, Moğol, 198
 Mohaç, 399
 M o l o h l a r, Yahudi ilâhı, hasis, paraya tapan, 207
 Moltke, von Helmuth - Charles - Bernard (184.7 - 1916), 322
 Moskof, Moskoflar, 168, 170, 172, 173, 175, 279, 280
 Moskova, XXXVI
MSOS, XLVII
Mu'allakat, 238
 M u a l l i m l e r, XXVII
 Muhammed, Hz. (bk. Peygamber), 23, 30, 126, 131, 134, 150, 160, 162, 177, 203, 210, 235, 239, 241, 298, 309, 381 — Muhammed'in ümmeti, LXXX
 M u h a m m e s ş e k l i, XLI
Muharrirlerimiz, Edîblerimiz Nasıl Yazı Yazarlar, LXIV
Muhit mec., LXXVI
 M u k a d d e s K i t â b (bk. *Kur'ân*), 326
Muktebes mec., XXI, XXXVII
 Müller, Max (1823 - 1900), 10
 M u r a b b â, XLI
 Murâd I., Sultân, Osmânlı pâdişâhı (bk. Murâdlar), 230
 Murad II., Sultân, Osmânlı pâdişâhı (bk. Muradlar), 230
 Murad IV., Sultân, Osmanlı pâdişâhı, 230, 241
 Muradlar (bk. Murad I., Murad II., Sultân), 197, 230
 Mûsâ, Hz., 298, 364, 448
 Mûsâ Cârullah Efendî, 69
Musahabe-i Vataniye ve Edebiye, LVII

Musavver Malûmat mec., XXXII, XXXVII

Musavver Muhit mec., XLV

Musavver Servet-i Funûn'un Târihçesi., XXXII

Musavver Şebâb mec., XLV, LXX

Musavver Târîh-i Harb, XXXII

Musavver Terakki mec., LXVII-VIII

Mustafa Kemal, Mustafa Kemaller (bk. Atatürk), 217, 429, LI, LX

Mustafa Kemal (M.E. Yurdakul), 361, 371, 373, 375, 418, 421, LX, LXV, LXXXVIII

Mustafa Kemal, şair, LXXVIII

Mustafa Reşid Paşa, 100, 442

Musul, XXV

Muzaffer Ordu'ya (M. E. Yurdakul), 224, LXXXVII

Müftüoğlu, Ahmed Hikmet, XXXIII, XXXVII, XL, XLIII, XLIX

Müftüoğlu Ahmed Hikmet, XLIII

Mülhid, 309

M ü n c i (bk. Atatürk), 380

Müslüman, Müslümanlar (bk. İslâm, İslâmlar), 162, 235 — Msüslümân milletler, LXXXI — Müslüman neferi, XXXVI— Müslümanlık, 139, 203, 239

M ü s t e b i d, 78, 79

Müstecâbîzâde İsmet, LXVIII

Mütâlea gazetesi, XXXII

Nâbî, XVII. asır meşhur Türk şairi, 6, XXXIV

Nâcî, Muallim, XXVIII, XXIX

Nacionalyja Stichotvorenija Emin Beja, XXXVII

Nâdir Şah, 156, 226

Nâmık Kemâl (bk. Kemâl, Nâmık), XX-VIII

Napolyon, Napoleon III., 136

Nâzım Bey (H. Nâzım, Ahmed Reşid Rey), 139

Nâzım Hurrem, şair, LXX

N a z ı m, N a z ı m (bk. Ş i i r, Ş i ' r), 5. — Nazım-ı Osmâni, 15

Nazım, şekli, LXV, LXVI

Nazmi, Edirneli, XXVIII

Nazmiye Kâmil, şair, LXX

Navarin, 196

Necef Kuli Han (bk. Samsalar.)

Necib Âsım, LXVIII

Nedim, XVIII. asır meşhur Türk şairi,

203

Nefi, XVII. asır meşhur Türk şairi, 17,

203

Nemîde müellifi (bk. Uşşâkîzâde Hâlid Ziyâ), LI

Nemrud, 296

Neron, Neronlar, 135, 207, 251, 277

Nesîs, LXXI

Neue Gedichte von Mehmed Emin Bey, XLVII

Neues von Mehmed Emin Bey, XXX-VIII, LXII

Neva, Nevalar, ırmak, 181, 278

Ne Zaman, LXXXVII

Ne Zamana Kadar, LXXIX

Nicola II. (bk. Çar.)

Nîfak, LXXXVII

Nijer, 135

Nil, Niller, 149, 195, 241, 243, 296, 375, 393, 399

Ninev (bk. Niniv, Ninivye.)

Ninivler, 228

Ninivye (Nineve), 197, 241

Ninni, LXVI, LXXVII

Ninus I., Aşur hükümdârı, 241

Nirvana, 288

Nişantaşı, semt, İstanbul'da, XXVI

Noeldeke (1836 - 1930), XXXIX

Nuh, Peygamber, 175

Nusret Hızır, Prof., LVII

Nutkî, şair, LXVIII

Nüzhet Hâşim, XXV

Oduncu, LXXXVI

Oğlum Doğduğu Gece (M. E. Yurdakul),

63, XLVII

Oğüst mabedi, Ankara'da, 324

Oğuz Han (bk. Mete), 89, 132, 133, 162, 196, 209, LII, LXXI, LXXX

Oğuzlar, 124, 149, 168, 170, 172, 173, 175, 184, 203, 208, 210, 239, 277, 362, 373, 392, 413 - Oğuzlar'ın milleti, LXXXI

Oğuz lehçesi, XXIX

Olimbus'a Karşı, LXXIX

Olimp, Olimpler, 136, 229, 295, 299, 354, 375, 394, 404

Ona Ölüm, XLV, LXIV, LXXVII

On Para Ver, XXXVIII, LXXXVI

On sekiz bin âlem, 301

10 Temmuz (bk. Meşrûtiyet II.), 72, 79

Orakçı Kadınlar, LXXVI

Ordu'dan Bir Ses (M. E. Yurdakul), 195, LXXVII

Ordu'nun Destanı (M. E. Yurdakul), LVII-VIII, LXXVI-VII, LXVII, LXXXII

Ordu'nun Destanı, H. Işıkbay, LVII

Ordu'nun Destanı, Sâdi Gâlib, LVII

Ordu'ya Selâm, LVII, LXXVII

Orhan, Gâzî, 80, 100, 131, 202

Orhun, nehri, 77, 124, 133, 138, 150, 155, 273, 296

Orhun, Orhan Seyfi, LV

Orşelim (Oruşelem, bk. Kudüs), kızı, 170

Orta-Asya, XXXIV

Orta-çağ, 320

Osman, Gâzî, 13, 23, 106, 130, 133, 137, 156, 184, 196, 209, 210, 216, 380, 419

Osmanlılar (bk. Âl-i Osman), 8, 133, LXXX — Osmanlı bayrağı, 137, 345. — Osmanlı edebiyatı (Edebîyat-ı Osmaniye), 15

— Osmanlılaşmak, LXXXI. — Osmanlılık, 134. — Osmanlı nazmı (Nazm-ı Osmânî), 15

— Osmanlı Sarayı, 391. — Osmanlı şiiri (bk. Şiir). — Osmanlı toprağı, 80. — Osmanlı ülkesi, 137. — Osmanlı vatani, XXXV

— Osmanlı vicdani, 138. — Osmanlı vükelâsı, 391

Osmanlı lehçesi, XXIX

Osmanlı Şiiri Tarihi, XXXIII

Osmanlı Türk Edebiyatı mad., LV

Ozansoy, Fâik Âli, XXXII, XLII

Öc, şiiir, M. Cemâleddin, LXXI

Öc Şairi (bk. Celâl Sâhir), 145

Öc Şairi (bk. Feyzullah Sâcid.)

Öc Şairi (bk. Aka Gündüz.)

Öğüd, LXX

Ölü Kafası, XLVII, LXIV, LXXVI

Ömer, Aydınlı, 443

Ömer, Halife, 11

Ömer Nâcî, XXXIX, LXIII

Ömer Seyfeddin, L, LX

Ömür Yolunda -yâhud- Yolcu (M. E. Yurdakul), 91, XLVII

Örs Başında, XLVII, LXXXVII

Ötüken Ülkesi, LXXXI

Özbeğ, Özbeğler, 179

Özdemir-oğlu Osmân Paşa, 208

Pabucu-Büyük Dede, LXXXII

Pâdişâh (bk. Kânûnî), 139

P a g o d, P a g o d l a r (Pagoda), Hindistan, Çin, Japonya ve Uzak-Şark'ta kulesi ehrâm şeklinde bir nevi mabed, 240

Palandöken, dağları, 225

Palos, 70

Para, LXXXVII

Paris, 158, 328, XXVII

Paris, mitolojik, Priam'ın oğlu, 214. —

Parisler'in kızları, 215

P a r m a k h e s a b ı, P a r m a k u s u l ü (bk. Hece vezni, Millî vezin), 14-18,

LXI

Paryalar, 382, 423

Pasinler, 226

Pekin, 150, 232

Pencab, 161, 245

Persepolis, 161

Petersburg, 278

Petersburg'a, LXXXVII

Petro, Deli (Pierre I.), Rus İmparatoru,

196, 278

- Peyâm* gazetesi, XLV
 Peygamber (bk. Muhammed, Hz.), 74,
 315
 Pierre I. (bk. Petro, Deli.)
 Pilevne, 219, 411
 Piramidler, 399
 Pîri Reis, 135
 Platon (bk. Eflâton.)
 Polonya, 159, 280
 Pompei (Pompe), 354
 Promete (Promethee), 326
 Purusya, Prusya, 159
 Puşkin, Alexandre Segeyevich, 448
Putları Yıkıyoruz—1, Hâmid, LXXIV
Putları Yıkıyoruz—2, Mehmed Emin,
 LXXIV
 Rabb (bk. Allah), 175, 180, 210-13, 228,
 235, 237, 238, 250, 252, 287, 296-98, 309-
 11, 315, 363 — Bir Rabb, 358
 Rahimizâde, Rahimî Abdurrahman Çe-
 lebi, şair ve hattat (?)- 230
 Rahmi, şair, Kilisli, LXVIII
 Râîf Necdet, 110, XXXIX
 Rama, 298, 355
Ramayana, 240
Ramazân Sadakası, LXV
 Ramses, 136
Rübâb-ı Şikeste, XXXVII
Rübâb-ı Şikeste nâzımı (bk. Tevfik Fik-
 ret), 338
 Recâizâde Mahmud Ekrem, 4, 21, 142,
 XXVIII, XXXIII, LXV, LXVIII
 Refî Nevzâd, LVII
 Ren (Rhin) nehri, 399, 408
 Renan, Ernest, 10
Rençber, LXIX
Resimli Ay mec., LXIV, LXXIV
Resimli Gazete, XXXI
Resimli Kitap mec., 61, 63, 82, XLV
Resimli Roman mec., XLV
 Reşid, Gâlib, LXXVIII
 Reşid, Mustafa, Paşa, 100, 442
 Rifat, Manastırlı, LXVIII
 R i m e – C r o i s e, LXV
 Rıza Tevfik Bölükbaşı, 19, 120, XXXIII,
 XXXVI, XXXIX, LXV, LXXII, LXXV
 Roget- de - Lisle (bk. Roje dö Lii.)
 Roje de Lii (Roget-de- Lisle), *Marseil-
 laise* şâiri, 429
 Roland, Şarlman'ın yeğeni, *Chanson de
 Roland ve Orlando innamorato* ile *Boiardo,
 Orlando Furioso*, Ariosto adlı eserlerin kah-
 ramanı, 420
 Roma, İmparatorluğu, 69, 125 215, 328,
 377, 396, 399, 427 Eski Roma, 159, 168,
 279.— Şarkî Roma, 130, 131, 135, 197, 209
 Romanof, Romanovlar (Romanov Çar
 sülâlesinin) sarayı, 176
 Romanos, Kostantiniyye Rum impara-
 torlarından, 209
 Romanya, 173
 Romulus, menkabeğe göre, Roma'nın
 ilk kralı, 135
 Rousseau, J.J., 330
 R ö n e s a n s (R e n a i s s a n c e, bk.
 İntibah devri), 323
 Rumeli, 196, 202, 206, 267, LIII
 Rumeli Hisarlı (bk. Hisarlar.)
 Rusça, XXXVI
 Ruslar (bk. Moskof), 167, 173, XXXV-
 VI, LIV, LVIII.— Rus Çarı, 204
 Rüsümât Emâneti, XXV
 Rusya, 159, 277, 279, XXXIV, XLIII,
 LV
Rüyâ Ağacı, LXXVIII
Sabah, XXXIV, LXVI
 Sadâbâd havuzu, 367
 Sadâret Evrâk Kalemi, XXV
 Sâdi Gâlib, LVII
 Sâdi, Şirazlı, 18
 Sadri Edhem, LXXIV
Sahife-i Tenkid —Türk Sazı, XLVI
 Saîd, Bey, Kemal Paşazâde, XXVIII
 Saint-Barthelemy gecesi, 150
 Saint-Lazare (bk. Lazar.)
 Sakarya nehri, 80, 131, 132, 200, 406 —

Sakarya-yurdu, 404 — Sakarya zaferi, 362, 378, 408, 421

Sakın Kesme, XXXVIII, LXXXVII

Salib-i Ahmer, L

Sâlih Reis, M.E. Yurdakul'un babası (bk. Baba'm), XXV, LIV

Sâlihler libası, 296

Saltanat, 429

Sâmi (bk. Şemseddin, Sâmi),

Samsa, Samsamlar, Necef Kuli Han Türkmen aşireti olan Kaçarlar'dan Hüseyin Kuli Han'm oğlu Samsâmu's-Saltana Necef Kuli Han, Bahtiyârî Reisi, İran milliyetçi ihtilâl hareketlerindeki çalışmalarıyla ün kazanmıştır; Samsa Çavuş, Sultan Osman devri gâzilerinden, 212

Sanatkârân Cemiyeti, 94

Sanâyi-i İlafiyye, 20

Sanâyi Mektebi, 113

Sarı Han, 175

Sarı Zeybek, 313

Sart, Sartlar, 156

Say, risalesi, 342

Saz şâirleri, tesiri, LXVII-VIII

Schrader, Dr. F., XLVII, L, LVII

Sebeb Ne ki Doğurmasın, LXXXVII

Seddü'l-Bahr, 219

Sedom, 385

Sehl-i Mümteni sanatı, XXXIII

Sekiz Cehennem, 207, 297

Sekiz Cennet, 184

Selâm Sana, LXXXVII

Selanik, 196, XXXIX

Selçuklular, İran'da, 209, 229

Selçuklular, Anadolu'da, 131, 133

Selim I., Yavuz, Sultan, 80, 107, 134, 137, 149, 174, 180, 196, 197, 208, 211

Selimiye (Kabr-i Sellm-i Evvel'i Ziyaret, Abdülhak Hâmid'in), 119

Semerikand, 150, 153, 171, 238

Semiramis, Âsur melikesi, 241

Sencar-dağı, 227

Sen Feryada Başlayınca, LXIV, LXX-VII

Serb est müstezad şekli, LXV

Serendib, 199

Serhaslar, 202

Servet-i Funûn mec., XXXII, XXXVII,

XLV — *Servet-i Funûn Edebiyatı*, XXIX,

LXV — *Servet-i Funûn Mektebi*, XXXII—

Servet-i Funûn şâirleri, LXIII

Seyhan nehri, 204, 407, 443

Seyis ile Çocuğu, LXX

Seylân incisi, 127

Sezar (Caesar, Calus, Julius, Roma'nın ilk diktatörü, general), 99, 136, 173, 198, 269, 319, 330, 377, 381, 389, 396, 429 — Sezarlar heykeli, 427

Sılaya Giderken -yahud- Ana Evi, LX-VII

Sinâat, LXXXVII

Sırbistân, 173

Sırbli, Sırbhlılar, 197

Sibir, Sibiryâ, 143, 156, 251, 279. — Sibiryâ Türkleri, XXXIV

Siegfried (bk. Zigfrid.), 420

Sifenks, Sifenksler, 296, 326, 399

Silâh mec., XLV

Siperlerde (M.E. Yurdakul), 315, LXX-VIII

Siperlerden, LXXXVI

Sis, LXIII

Sivas, XXV

Siyah Deniz (bk. Kara Deniz), 135

Şiyâsiyât, L

Siyon, 324

Smith, Adam, 10

Sokak Kapısı Önünde (M. E. Yurdakul), 66, XLVII

Sokrat, 438

Sokullu Mehmed Paşa, 442

Sonnet, Sone şekli, LXV

Sonnet, A. Tevfik, LXIX

Sonnet, A. İsmet, LXIX

Söğüt, Bursa'da kasaba, 24, 130

Söz Oyunları, LXXXIV

Spartakuss (Spartacüss), Roma liderlerinden, 429

Spies, Otto, XXXIX
 Strasbourg, Strasbourg, XXXV
 Strausser (Strauss, David Friedrich: 1808- 1874), Cermen rasyonalist din âlimi, 10

Sûdân Çölü, 428
 Sultan Ahmed Mitingi, LXXVIII
 Sumerler, 228
 Sûr, Sûr (Tyros), Fenike'nin ada üzerinde bulunan şehri, 234
 S û r, S û r - i İ s r â f î l, 158, 242 , 324, 432, 439, XLIX

Sûret dâvetnâme, LXXVIII
 Suriye, 220
 Süleyman, Hz., Peygamber, 399
 Süleyman Aktuğ, LXX
 Süleyman Hüsnü, Paşa, XXIX
 Süleyman, Kânunî, Sultân, 83, 139, 211, 230, 241, 399, LXXI — Süleyman devri ordusu, LXXX

Süleyman Nazif (bk. İbrâhim Cehdî), XXXIV

Süleyman, Şehzâde, Orhan Gâzi'nin büyük oğlu, 207

Süleymanlar devri, 220
Sürücü, XLVII, LXXVI
 Süt-gölü, Kemicik-ırmağı'na Ak-Sug Irmağı'nın döküldüğü yerde, 276, 288

Şahâbeddîn Süleyman, XLVI
Şahnâme-i Âl-i Osman, XXX
 Ş a i r, 354 — İstanbul şairleri, XXXIV
Şâir, LXIII
 Ş a m a n, 288
 Ş a m a n î, Ş a m a n î l e r, 250, 288
 Şark (bk. Doğu), 70, 83, 125, 130, 132, 133, 149, 153, 158-59, 167, 171, 173, 180, 181, 198, 203, 203, 211, 217, 229, 231, 233, 234, 235, 237, 240, 242, 245, 249, 269, 280, 287, 289, 293, 295, 313, 330, 355, 434, 443, — Şark dünyâsı, L — Şark edebiyatı, XXIX — İslâm- , Şark, 136 — Şark medeniyeti, XXXV .— Şark ülkesi, 81

Şarkı, nazım şekli, XLI

Şarkî-Karahisar, XXV
 Şarklı, Şarklılar, 139, 217
 Şarlkén (Charles Quint), 376, 394
 Şarlman (Charlemagne), 136, 173, 220, 229

Şat vâdîsi, 195
 Şebinkarahisar, XXVI
Şehid-yahud-Osman'ın Yüreği, XXXII, XXXVI

Ş e h - N â m e, 127, 213, 241
 Şemseddin Sâmî (bk. Sâmî), XXXIII-IV, XXXVI

Ş e r - i Ş e r i f, 9
 Shakespeare, William, LXXIII
 Şinasi, İbrahim, XXVIII
 Ş i r, Ş i i r, (bk. Nazım, Nazm), 5 6, 15, 16, 18, 19, 22, 353, 446, 447, XL, LII, LXIII. — Şi'r-i millî, 12, 17 – 21, XXXIII — Şir-i Osmânî, 14

Şiirimin Perisi'ne, LXIII
 Şîrvân Türkleri, XXXIV

T a b i l i k, 21
 Tahran, 161

Tanın gazetesi, XLV, L
 T a n r ı (bk. Allah), 13, 23, 56, 71, 74, 127, 130, 147, 149, 151, 162, 167, 169, 170, 178, 181, 193, 219, 230, 240, 249, 250, 267, 268, 294-98, 301, 310, 322, 325, 367, 370, 416, 420, 424, 426, 430, 434, 436, 449, XX-VII, LXXX — Tanrı evi (bk. Vatan), 13, 23
 Tanrı-kahraman, 326 .— Tanrı kucağı (bk. Vatan), 23 — Tanrılar Tanrısı (Blc. Mefkûre, Ülkü), 324 —Bir Tanrı, 238 .—Gök-Tanrı, 130, 153, 243, 279 .— İlk Tanrılar, 360 .— Kahraman-Tanrılar, 414 .— Vatan Tanrısı, 389, 443

Tanrı-dağı, 169, 181, 195, 273, 295, 404, 427

Tanrıöver (bk. Hamdullah Subhi.)
Tanrı'ya (M.E. Yurdakul), 358
Tan Sesleri (M.E. Yurdakul), LV, LXX-VIII, LXXXII

Tan Sesleri, LVI

Tanzimat edebiyatı, XXVIII, XXX, XXIV, XL

Tarhan (bk. Abdülhak Hâmid.)

T a r i h ilmi. 328. 330, 356, 375, 393, 394, 414, 438, 441, 443, 446

Târih-i Âlem, XXIX

Taşpınar mec., LI

T a ş r a l a r, 75

Tatar, Tatarlar, 156, 159, 179, 276, LVIII

Tatarca, LXXIII

Taymis (Thames) nehri, 215

Teb, Tebler, 134, 241, 372, 392

Tebriz bağları, 184 — Tebriz Türkleri, XXXIV

Tedrisât-i İbtidâiye mec., XLV

T e h l î l, 425, 426

T e k b î r, 203, 213, 219, 233, 236, 402

Teker, Su'âd, LXXXV

T e k f u r l a r, 132

Telgraf sür eti, LXXVIII

Terakki mec., LXVII, LXVIII

Terâne-i Hicran, LXX

Terceman-ı Hakikat, gazetesi, İstanbul'da, XXX

Tercemân-i Hakikat, Kırım'da L

Terkos, civarı, XXV

Termopil, 410

T e r z a r i m a, nazm şekli, LXV

Teselya, LIII

Tevetoğlu, Dr. Fethi, XLIII

Tevfik Fikret (bk. *Rübâb-i Şikeste* nâzımı), XXXII, XXXVII, XL, XLII, LXIII, LXV, LXXXV

Thames (bk. Taymis, nehri.)

The Encyclopaedia of İslâm., LV

Trabzon Rüşûmât Nâzırlığı, XXV

Tırhala Kal'ası, 25, XXXII

Tırhala Kal'ası'na Bayrak Diktikten Sonra, XXXII, LXVI

Tibet, LXXXIII

Tibr (Garbî Sûdan), 399, 408

Tiflis, Türkleri, XXXIV

Timuçin (bk. Cengiz) 174, LXXI

Timur, Timurlenk, 149, 174, 226

Timurlar (bk. Demirler.)

Tiran (Tyran) 'lar, 226, 319, 415

Tokgöz, Ahmed İhsan, XXXII

Tomris (Masagıt melikesi), 209, 373

Tonguz, Tonguzlar, 156

Toroslar, 411, 434

T û f a n, 77, 149, 184, 327, 370, 378, 402, 424, 430

Tulû'ât, XXX

Tuna, nehri, 156, 352, 375, 393

Tunus, 135, 196

Tür, dağı, 267 Tür'lar, 175, 284, 293, 298, 324, 404, 439, XV

Turan, gazetesi, XXX, LIV, LVII

T u r a n m e f k ü r e s i (bk. Türk, Yatan), 128, 130, 132, 150, 156, 157, 162, 163, 165, 169, 171, 174, 176, 178, 179, 180, 183, 184, 209, 218, 226, 227, 227, 268, 279, LIV, LVII, LXXI, LXXXI-II — Turancılık, LI, LVIII, LXXXI-II — Turan'ın aziz kızları, 267 — Turan'm Yalvacı, LII— Turan ırkı, 228 — Turan-ili, 149, 157, 170, 182, 186, 197, LVI — Turanlı, 155, 352 — Turan nesli, 155— Turan rûhu, 175— Turan yurdu, 174, LXXXI— Büyük Turan rüyası, 185, 215, LXXXI.— Yeni-Turan, 135, 156, 178, LII, LXXXI

Turan'a Doğru, LVIII, LXXVII, LXXXII

Turanlı'nın Defteri, XLV

Turan Yolcularına, LXX

Turfan, 150, 171

Turgut Alp, 131

Turgut Reis, 100, 135

Turgutlar, 212

Tursun Fakih, 132

Turuva, Trova, 388

Türk, Türkler, 5-7, 11-14, 19, 23, 24, 83, 89, 102, 124, 127, 128, 132, 133, 134, 141-44, 147, 149, 151, 152, 154-57, 162, 163, 167, 169, 173-76, 178-86, 196-98, 203, 207-17, 230, 237-39, 244, 268, 280, 309, 315, 321-24, 340, 348, 362, 373, 376, 386, 387, 389, 391, 392, 395, 400, 406, 307,

409-10, 413, 417, 419, 423, 424, 427, 430, 431, 433, 434, 439, 443, 444, XXV, XXXI, XXXII-V, XXXVIII-IX, XLIV-VI, XLVIII-LI, LIII, LIV, LVIII, LXI, LXIV, LXX-XXI, LXXIV-V, LXXXI -- Türk- Anadolu, 313 .— Türk askeri 6, 13, 24, 25, 26, 27, 39 .— Türk beldeleri, 235 — Türk birliği, 174, LVI— Türk devleti, 277, 348, XXXIX, LI— Türk dünyası, 150, XLVIII, LIV— Türk gayreti 105 — Türk gençliği 319, LIX — Genç Türk, 348 Türk «ırkı, 136, 149, 151, 157, 161, 162, 167, 171-73, 179, 185, 200, 209, 237, 360, 373-76, 380, 389, 393-96, 414, 418, 424, 443, 444, XLVIII—Türk-ili, 26, 108, 133, 198, 217, 385, 387, 444, LXXI— Türk kadınları, Türk kızları, 26, 199, 201, 352, LVI — Türk kılıcı, 175— Türklük, 14, 49, 122, 126, 128, 144, 156, 157, 162, 167, 171, 174, 183, 203, 267, XXXV, XLVIII, XXXIII, LIV-V, LXXI, LXXV, LXXXI — Türk metâ'i, 158 — Türk milleti, 83, 429, XXXIX, LIV, LX — Türk milliyetperverliği, LIII — Türk ordusu, 209, 219-21, 383, 412, LIX— Türk özü, 24 .— Türk rûhu, 168, XXXIX, LXXI— Türk sözü, 24 — Türk şi'ri, 445, XXXV, XLIV Türk yurdu, 149, 209, 253, LXXXI— Türk yüzü, 24

Türk Âlemi muharriri (bk. Ağaoğlu Ah-med), 140

Türkân (Hârezimşâh'ın annesi) yüzü, 185

Türk Bilgi Derneği, XLIV-V

Türkçe, 6, 11, 14, 17, 124, 156, 157, 197, XXXIII, XXXIV, XXXVI, XXXVIII, XLVII, XLVIII, L, LXVI, LXXI, LXXIII, LXXIV, LXXXI — Türk dili, 360 — Kaba Türkçe, 14, XXIX, XXXIV — Türkçe mazmûn, XXVIII — Öz dil, 443 — Sâde Türkçe, XXXIII, XXXIV — Sâfi Türkçe, XXVIII, XXXI, XXXIII — Sırf Türkçe, XXIX, XX

Türkçe Bir Gazel, Hakki Bey, XXX

Türkçe Gazel, İsmet Bey, XXX

Türkçe Şiir-Çocuklara-Kar Yağarken, LXIX

Türkçe Şiir - İki Yavru, LXVIII

Türkçe Şiir - Köyde Bir Sabah, LXIX

Türkçe Şiir - Küçük, Anasız Bir Kızın Babasıyla Konuşması, LXVIII

Türkçe Şiir - Öksüz Fatma, LXVIII

Türkçe Şiir - Yetim Çocuk, LXIX

Türkçe Şiirler, XXVII, XXXI, XXXIV-V, XLV, LII, LXIV, LXVI-III, LXXIV, LXXVI-VII, LXXIX, LXXXII

Türkçüler, XXXIV, XXXIX, LII— Türkçülük, XXVII, XXXII, XLIV— Dil'de Türkçülük, XXVIII— Târihi Türkçülük, XXVIII— Vezinde Türkçülük, XXXVIII

Türk Derneği, XLIV-V

Türk Derneği mec., 72, XLV

Türk Derneği Nizâm-Nâmesi, XLV

Türk Dili (M. E. Yurdakul), 360, LXX-VII

Türk Dili'nin Sarf ve Nahvi, LV

Türk edebiyatı, XXVII, XXXV, XXXIX

Türk Ezgisi, LXXXI

Türk Gücü Cemiyeti, 141, XLV

Türkî (bk. Türkçe), XXXIX

Türkistan, 163, 196, 277-80, XXXIV, XLIV

Türkiya, Türkiye, 74, 80, 108, 137, 210, 345, XXXVIII, XLVII, L, LV, LXXX, LXXXV — Türkiye'nin evladları, 345 .— Yeni Türkiye, LVII

Türk Kadınları Biçki Yurdu, 178

Türkler Bu Muharebede Ne Kazanabilirler, XLV

Türkleşmek, LXXXI

Türkleşmek, İslâmlaşmak Muâsırlaşmak, LXXXI

Türk Mefkûresi, LI

Türkmen, Türkmenler, 157 — Türkmen güzeli, 231

Türk Ocağı, 348, XLV, LII, LXXXIV

Türk-Rus Savaşı (bk. Doksanüçler), XXIX

Türk Sazı (M. E. Yurdakul), 23, 30, 217, 219, 251, XXXI, XXXVII, XLV-IX, XXXIX, LV, LXII, LXIV, LXXVI-VII,

LXXIX-XX, LXXXII

Türk Şâiri Mehmed Emin Bey'in Şiirlerinin Tahlili, LIII

Türk Târih Kurumu, 43, 58-63, 67-72, 76, 80, 83, 106-9, 117, 118, 127-145, 162, 167, 169, 178, 180, 195, 202, 203, 207, 210, 219, 228, 232, 233, 238, 239, 241, 246, 249, 252, 254, 269, 273, 277, 280, 307, 360, 370, 384, 417, XXIX, XXXIV-V, XXXVII-VIII, XLIII, L, LII, LXXIV, LXXVI, LXXXI-III, LXXXIV-V.

Türkü, nazım şekli, LXVII

Türkü, LXVII

Türk'ün Duası Şâiri (bk. Köprülü, Mehmed Fuad), 122

Türk'ün Hukuku, LXXXVIII-IX

Türk ve Arab (M.E. Yurdakul), 237, LVII

Türk ve Arab dostluğu, LVII

Türk Yılı, XXV, XL, XLIV

Türk-Yunan Savaşı, XXXI, LXI,

Türk Yurdu Cemiyeti, XLVIII

Türk Yurdu mec., 121, XXXIV, XLIV-VIII, LII, LVI, LIX, LXX, LXXII, LXX-VI-IX, LXXXI

T y r a n t (bk. Tiran), 429

Uluğ Bey, Muhammed Türgây (1393-1449), 238

Uluğ İğdemir (bk. İğdemir.)

Umûmi Harb (bk. Birinci Cihan Harbi), LI

Urallar, 124, 181, 279, 258, LXXII

Urfâ, 417, XXV

Us, Hakkı Târik, LXXIV

Uşak, 385

Uşşâkîzâde Hâlid Ziyâ, XXXVII, XL, XLII

Uygur, Uygurlar, 124, 360 Uygurca, LXXIII

Uzunca-Ova, Edirne'de, XXVI

Ülker yıldızı, 355

Ülkü (bk. Mefkûre, Tanrılar Tanrısı.)

Ümid, LXXI

Ümmet gazetesi, 108, XLV, LXX

Ü m m ü ' l - K i t â b (bk. *Kur'ân-ı Kerîm*), 3, 12

Ünâyın, Rûşen Eşref, LXIV, LXVI

Ü s l ü b, LXI

Üstâd Ekrem'e, LXXIX

Vakit gazetesi, LXXIV

Valmy (Fransa'da *Marne* kısmında ufak bir kasaba. 20 Eylül, 1792'de Prusyalılar burada yenilmişlerdir. Prusya ordusunun harekâtını merakla takip eden, Fransızların heyecan ve gururunu gören Goethe, muhârebe akşamı, "*Bu yerde ve bu gün yeni bir devir açılıyor*" demiştir), 419

Vambery, A., XXXV

Van gölü, 227

Vartapet, Komitas, müziği, LVII

Vasfî Mâhir; Kocatürk, 447

Vâsiyet, LXV

V a t a n (bk. Ana-vatan, Ana-yurd, Tanrı, Turan, Türk yurdu), 13, 23, 26, 75, 76, 79, 89, 90, 117, 167, 169, 171, 178, 198, 200, 206, 213, 218, 256, 277, 310-15, 373, 386, 387; 396, 400, 443, 446, XXIX, LXIII, LXXXI— Vatan sevgisi (Mahabbet-i vataniye), II, 13 —Vatan Tanrısı 389, 443

Vatikan, Vaticane, 69

Vecîhî, Bey, XXXII

Veled Çelebi'nin Hâtıraları, XLIV

Venedik, 136

Verinhora, Leh şâiri, 280, LXXVIII

Verinhora'ya, LXXVIII

V e z i n (bk. Aruz, Hece vezni, Parmak hesabı), 5, 14-8, 448, XXXIII, XLI-II, LXI, LXIII— Vezin'de Türkçülük, XXVIII

V e z ü v yanardağı, 278, 435, LXIII

Virjil (Virgil), Latin şâiri, 157, 295,

LXXIII

Vistül Irmağı, 280

Viyana, 83, 136, 158, 375, 393

Volonya (bk. Volhinie, Volinya), 280

Voltaire, F.M.A., 330

- Vur* (M. E. Yurdakul), 315, LIX
 “*Vur!*” *Dedim* (M. E. Yurdakul), 315
- Washington, George, Birleşik Amerika'nın ilk Cumhurbaşkanı, 330, 420
 Whitman, Walt, LVII
- Ya Gâzi Ol, Ya Şehid*, XLIV
 Yakup Kadri Karaosmanoğlu, 305
 Yalçın, Hüseyin Câhid, XXXIX
Yalnız Türkçe Söz ile Yapılmış Gazel'dir, XXX
- Yangın*, LXX
 Yanya, 196, LIII
Ya Ötürsem Ne Yaparlar, LXXVI
 Y a r a d a n (bk. Allah), 3, 3, 13, 23, 30, 44, 119, 309
Yaşamak Kavgası (M.E. Yurdakul; bk. *Hayat Kavgası*), 82, LXXVII
Yavrumun Mezarında, LXXXVI
Yavrumuzu Çoğaltalım, XLVII, LXXXVII
 Yavuz, Selim I. (bk. Yavuz.)
 Yazar, Mehmed Behçet, LII
 Y e d i - i k l i m, 100, 102, 134
 Yemen, 133, 228
Yemen'e Giderken, LXX
Yeni Adam mec., XXVII, LX
Yeni Adana gazetesi, LXXXVIII
 Yeniçeri, Yeniçeriler, 202, 208, 241
 Yeniçeri ocağı, 152
 Y e n i D ü n y a (bk. Amerika), 232
 Y e n i İ s p a r t a (bk. İsparta.)
Yeni Milli Kırâat, LX
Yetim Çocuk, LXX
Yetim Çocuk, - *yahud* - *Ahmed'in Kaygusu*, XXXII, XXXVI
Yırtık Sesli, LXIX
Yolcu, LXXXVII
 Yunan, Yunanlılar, 17, 345, 385, 408, 410, XXXI, — Yunan askerleri (bk. Efunlar.)
 Yunanca, L
 Yunan eyâleti (bk. Atticpie.)
 Yunanistân (bk. Hellas), 135, 173
- Yunan Sınırını Geçerken*, XXXII, XXX-VI
 Yurd (bk. Vatan), 102, 106, 127, 167, 174, 199, 312
 Yurdakul, Doğan, XXXVII
 Yurdakul, Mehmed Emin (bk. Turan'ın yalvacı), 22, 30, 43, 77, 162, 178, 209, 219, 228, 370, XXV v.d.d.
Yurdumuzun İntilisi, LXXXVII
 Yusuf Hâlis Efendi, XXX
Zafer Yolunda, LVIII
Zavallı Kayıkçı, LXXXVII
Zavallılar, XL, XLII, XLIII
ZDMG., XXXVIII, XLVIII
Zehirli Otlar, LXXIX
 Zekeriya köyü, XXV
Zemzeme'ler (Recâizâde M. Ekrem), 21
 Zenbilli Ali Efendi, 100
 Zengibar adaları, 382, 423
 Zenon, d'Elea, Yunan filozofu, 17
 Zerdüş, 160, 177, 290, 298
 Zeyneb, hikaye kahramanı, 29
 Zigfrid (Siegfried), 420
 Ziya, Abdülhamid, Paşa, şair, XXVIII
Ziya Gökâlpe Külliyyâtı—I., *Şiirler ve Halk Masalları*, LXXXI
 Zonaro, F., ressam, 31, XXXIII
 Zübeyde, bint Cafer b. Ebû Cafertî'l-Mansur, Hârûnu'r-Reşid'in amcası kızı ve zevcesi, 229
 Zühre Hanım, Ağaoğlu Ahmed'in zevcesi, 143.